

Preventieve Beleidsmaatregelen tegen Partnerdoding: Een Kwantitatieve en
Kwalitatieve Benadering
Masterthesis

Lars Bolwerk

Master Sociologie

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Vrije Universiteit Amsterdam

28 juni 2024

Executive Summary

Deze thesis is geschreven voor Movisie, het landelijk kennisinstituut voor de aanpak van sociale vraagstukken. Het onderwerp betref het beleid ter preventie partnerdoding.

Relevantie

23,7% van de moorden die gepleegd zijn in Nederland sinds 2000 betreft partnerdoding. Het beleid ter preventie van partnerdoding is in Nederland ondergebracht in het beleid ter preventie van huiselijk geweld. Er wordt echter gesteld dat het Nederlands beleid tegen huiselijk geweld gebrekkig is. Er zou te weinig erkenning voor structureel en symbolisch geweld zijn en het beleid zou geweld tegen vrouwen en ongelijkheid in stand houden door vooral te focussen op de individuele dimensies van huiselijk geweld in plaats van beleid bestaande uit cultureel, socio-economisch en individueel beleid. Daarnaast is er vraag naar meer crossnationaal onderzoek om preventiebeleid te vergelijken. Deze thesis onderzoekt wat de consensus over effectief beleid ter preventie van partnerdoding in Nederland is en vergelijkt het met Spanje en Zweden. De hoofdvraag luidt: Wat zijn de mogelijkheden om potentiële slachtoffers van partnerdoding beter te beschermen in Nederland?

Resultaten

Vanuit de resultaten is naar voren gekomen dat er sprake is van conceptuele verwarring rond de definities partnerdoding en femicide. Ook is een genderneutrale benadering van secundair beleid minder effectief dan een gendersensitieve benadering. Er is in Nederland te weinig beleid gericht op gemeenschaps- en samenlevingskenmerken. Ook is te weinig primair beleid dat zich richt op het moderniseren van gendernormen. Daarnaast is er sprake van een kloof tussen systeem- en leefwereld bij het uitvoeren van secundair en tertiair beleid

Aanbevelingen

De aanbevelingen die voortvloeien vanuit de thesis zijn als volgt. Met de inzichten die op zijn gedaan kunnen beleidsmakers in Nederland de preventie van partnerdoding verbeteren. Voor het doen van prevalentie- en wetenschappelijk onderzoek is een eenduidige definitie van partnerdoding en femicide van cruciaal belang. Voor het ontwikkelen en uitvoeren van preventiebeleid is de definitie minder van belang, mits er duidelijk op wordt geschreven wat de situatie, kenmerken en dynamieken zijn. Voor zowel secundair als tertiair beleid kan de kloof tussen systeem- en leefwereld verkleind worden door kritisch te reflecteren. Daarnaast moet er voor het verbeteren van de integraliteit met een open houding tussen organisaties worden

gereflecteerd. Ook is het cruciaal dat er gendersensitief preventiebeleid voor secundaire beleid en genderneutraal preventiebeleid voor primair beleid ideaal wordt ontwikkeld. Ook kan het beter verdelen van het aanwezige specialisme bij professionals de druk op de benodigde educatie verlagen. Als laatste kan het aanstellen van regisseurs helpen bij het signaleren en beschermen van slachtoffers. Voor de invulling hiervan kan de opzet van het AcVZ gevolgd worden (*Over het AcVZ*, z.d.).

Tot slot

De analyse van het (inter)nationale beleid heeft nieuwe inzichten van het beleid ter preventie van partnerdoding gebracht. Hopelijk heeft de thesis het belang van de verhoudingen van gender, kenmerken en verschillende soorten beleid helder gemaakt en kunnen de aanbevelingen bijdragen aan het ontwikkelen en onderzoeken van preventiebeleid in de toekomst. Tegelijkertijd geeft het Movisie ook een basis waarop nieuwe kennis ontwikkeld kan worden.

Inhoudsopgave

Executive Summary.....	2
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	5
Theoretisch kader	9
Van (herhaaldelijk) intiem partnergeweld naar partnerdoding	9
Kenmerken Partnerdoding.....	12
Van psychologisch naar gendergerelateerde factoren.....	14
Systeem leefwereld.....	16
Methode.....	17
Kwantitatieve inhoudsanalyse: preventiebeleid in internationale context	17
Kwalitatieve inzichten: semigestructureerde interviews en podcastanalyse	18
Data- analyse	21
Reflectie op positionaliteit.....	22
Resultaten	24
Kwantitatieve documentanalyse	24
Definities/Conceptuele verwarring.....	26
Individuele focus preventiebeleid.....	30
Genderneutraal/gendersensitief	35
Systeem- en leefwereld.....	42
Conclusie	48
Discussie.....	51
Referenties.....	55
Bijlagen.....	59
Bijlage 1: Ethics review.....	59
Bijlage 2: Documenten met links.	60

Inleiding

Al in 2011 ondertekenden verschillende landen het verdrag van Istanbul waarmee ze zich committeerden aan het stoppen van onder andere het geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, hieronder valt ook intiem partner geweld (IPG). Onder IPG wordt elk soort gedrag dat leidt tot psychologisch, seksueel en fysiek leed jegens een intieme partner verstaan. Het omvat fysiek en seksueel geweld, psychologisch misbruik en controlerend gedrag (World Health Organization, 2012). Door het verdrag is er op Europees niveau al beleid ontwikkeld tegen IPG. Toch blijkt dat niet altijd effectief. Zo resulteert IPG nog steeds regelmatig in partnerdoding (PD) (Aarten & Liem, 2022). Hoewel er verdragen en beleid zijn rondom geweld tegen vrouwen, is wat achterblijft beleid dat zich specifiek richt op het voorkomen van PD. Uit een wereldwijd onderzoek van de UNODC bleek dat 82% van de slachtoffers van PD vrouw was (UNODC, 2019). In dit opzicht wordt vaak de term femicide gebruikt. De definitie van femicide is echter in landen verschillend maar hebben met elkaar gemeen dat het verwijst naar de moord op vrouwen (E.I.G.E., 2021). In Nederland wordt de term gebruikt voor het doden van een vrouw omdat ze vrouw is, waarbij de dader niet per definitie een partner hoeft te zijn. Voor dit onderzoek zal de term partnerdoding (PD) aangehouden worden met definitie: moord waar een persoon vermoord wordt door een intieme (ex)partner. Vrouwen zijn meestal het slachtoffer bij PD en lopen het meeste risico om door een (ex)partner vermoord te worden. De kans dat vrouwen door een partner gedood worden is 9 keer zo groot dan de kans dat een vreemde de dader is (Campbell et al., 2007). Een derde van de moorden op vrouwen wereldwijd is partnerdoding (Stöckl et al., 2013).

Hoewel het aantal moorden in Europa al jaren dalen blijft het aantal femicides gelijk (Weil et al., 2018). Hierdoor heeft femicide waarvan een groot deel PD betreft een steeds groter wordend aandeel van de moorden in Europa. Een significant aandeel (23,7%) van de moorden die gepleegd zijn in Nederland sinds 2000 betreft PD (Aarten & Liem, 2022). Huidig onderzoek naar PD lijkt zich vooral te richten op het identificeren van persoonskenmerken en andere individuele risicofactoren die daders van PD ertoe kunnen drijven om hun partner te doden (Aarten & Liem, 2022; López-Ossorio et al., 2020; Matias et al., 2020; Santos-Hermoso et al., 2022). Zo blijkt bijvoorbeeld dat de kenmerken van daders van PD verschillen ten opzichte van de kenmerken van overige moorddaders. Caman et al. (2016) geven in hun onderzoek aan dat de daders van PD ouder zijn, vaker een baan hebben, een kleinere kans om een crimineel verleden te hebben en minder vaak veroordeeld zijn dan daders van (reguliere) moord. Ook blijkt uit typologieën van daders van PD dat de situaties, omgevingsfactoren en

individuele kenmerken sterk uiteenlopen (Aarten & Liem, 2022; Santos-Hermoso et al., 2022) wat het ontwikkelen van effectief preventiebeleid ten aanzien van PD kan bemoeilijken. In dit onderzoek worden de kenmerken bekeken en onderzocht hoe preventiebeleid daarop kan sluiten.

Het huidige preventiebeleid tegen IPG is opgedeeld in primaire, secundaire en tertiaire preventie (UNODC, 2019). Primaire preventie van intiem partnergeweld en huiselijk geweld richt zich op het bewerkstelligen van een verandering in het culturele gedrag van vrouwen en mannen bijvoorbeeld door voorlichting en bewustwording. Secundaire preventie probeert de potentiële risico's op geweld vroegtijdig in te schatten bijvoorbeeld het vroegtijdig opsporen van relatiedynamieken van misbruik zoals stalking, bedreigingen en controlerend gedrag (Matias et al., 2020). Tertiaire preventie focust zich op het verkleinen van het risico op recidive nadat het intiem partnergeweld al heeft plaatsgevonden. Echter stellen Mellaard & Meijl (2021) in een kritische review dat het Nederlands beleid tegen huiselijk geweld gebrekkig is. Er zou te weinig erkenning voor structureel en symbolisch geweld zijn en het beleid zou geweld tegen vrouwen en ongelijkheid in stand houden door vooral te focussen op de individuele dimensies van huiselijk geweld in plaats van beleid bestaande uit cultureel, socio-economisch en individuele aspecten.

Daarom zal dit onderzoek een vernieuwende en verdiepende wetenschappelijke bijdrage leveren door te onderzoeken welke factoren een rol spelen bij PD en welke primaire, secundaire en tertiaire vormen van PD-preventie er ontwikkeld kunnen worden. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het ontwikkelen van effectief preventief beleid tegen PD. Gezien onderzoekers de noodzaak onderstrepen van meer crossnationaal onderzoek om preventiebeleid te vergelijken en daarmee beleidsverbetering te realiseren (Bradbury-Jones et al., 2019), zal dit onderzoek een gedeeltelijk vergelijkend karakter hebben door Nederland, Spanje en Zweden met elkaar te vergelijken.

Nederland is geselecteerd omdat er vanuit de maatschappij steeds meer vraag is naar aandacht, onderzoek en beleid ter preventie van PD. Zo wordt er door Atria (2023) gesteld dat Nederland moeten stoppen met het wegwuiven van femicide en geeft Movisie (2024) aan dat een nieuw actieplan om vrouwenmoord tegen te gaan 'hard nodig' is. Spanje is geselecteerd omdat er al beleid is voor het vergroten van het bewustzijn onder de mensen en het stoppen van IPG (Ministerio de Sanidad, 2013). Het beleid lijkt al effect te hebben op de bewustwording. Tijdens een piek van moorden op vrouwen in december 2022 sprak de Spaanse premier van 'een plaag' (NOS, 2022) en waren er protesten tegen geweld tegen vrouwen (van Esch, 2023).

Zweden is geselecteerd omdat de hoeveelheid PD in Zweden hoger is dan in Spanje en Nederland, terwijl Zweden het hoogst scoort op gendergelijkheid binnen Europa (E.I.G.E., 2022). Dit fenomeen wordt de ‘Nordic Paradox’ genoemd (Castro López et al., 2024a). Het beleid in Zweden focust zich op het bewustmaken van mensen middels proactief beleid, waarbij gepoogd wordt de gendernormen van mannen en jongens te veranderen (Ministry of Employment, 2022). Ook opvallend is dat veel van de moord binnen Zweden te maken heeft met alcoholmisbruik, bij PD is dit iets minder het geval maar wel significant (Caman et al., 2016).

Omdat er internationaal verschillende conceptualiseringen zijn en cijfers met betrekking tot femicide en PD summier zijn (Weil et al., 2018), richt dit onderzoek zich op partnerdoding van man op vrouw met een *mixed methods*-aanpak. Het kwantitatieve gedeelte bestaat uit een documentanalyse en het kwalitatieve gedeelte uit tien interviews met professionals op het gebied van PD en IPG en acht podcast afleveringen (Belleman & Boldewijn, z.d.) met professionals op hetzelfde gebied, nabestaanden, een slachtoffer en dader van (poging tot) PD. Negen van de tien interviews zijn met Nederlandse respondenten en één met een Zweedse respondent. De resultaten zullen aan de hand van sociologische, criminologische en psychologische theorieën geanalyseerd worden. Om inzichten op te leveren die kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van beleid ter preventie van PD binnen Nederland, zal de volgende onderzoeksvraag centraal staan:

‘Wat zijn de mogelijkheden om potentiële slachtoffers van PD beter te beschermen in Nederland?’ De deelvragen zijn als volgt geformuleerd:

‘Wat zijn de beschermingsmaatregelen in Nederland en op welke kenmerken zijn ze gericht?’

‘Hoe hebben de samenlevings-, gemeenschaps-, relationele- en individuele kenmerken invloed op PD?’

‘Wat is de consensus in Nederland over effectief beleid en sluit dat aan bij het werkelijke beleid?’

Voor de documentanalyse zal de volgende vraag beantwoord worden: ‘Welke vormen van preventie worden geïdentificeerd in het PD beleid van Nederland, Spanje en Zweden.’

Leeswijzer

Hoofdstuk 1: Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek geïntroduceerd, de relevantie van het onderzoek besproken en de onderzoeksvragen geformuleerd.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste theorieën en literatuur besproken.

Hoofdstuk 3: Methode

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven en de positionaliteit van de onderzoeker beschreven.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek gepresenteerd. Het bestaat uit een kwantitatief en een kwalitatief gedeelte.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen besproken en de onderzoeksvragen beantwoord.

Hoofdstuk 6: Discussie

Hier worden de implicaties, beperkingen en aanbevelingen van het onderzoek besproken.

Bijlagen

Bijlage 1: Ethics review

Bewijs dat er een ethische review voorafgaand aan het onderzoek is gedaan.

Bijlage 3: Documenten met links

Tabel met de documenten die gebruikt zijn in de documentanalyse.

Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt de belangrijkste literatuur met betrekking tot de preventie van PD besproken. Het biedt de context en theoretische achtergrond waarmee de onderzoeksvragen begrepen en beantwoord kunnen worden. In het theoretisch kader worden eerst de belangrijkste kenmerken van IPG en PD besproken. Daarna worden de gender- en beleid gerelateerde factoren besproken.

Van (herhaaldelijk) intiem partnergeweld naar partnerdoding

Het beeld dat een vreemde op straat het grootste gevaar is voor vrouwen is niet correct. Het meeste fysieke en seksuele geweld tegen vrouwen komt van een intieme partner (UNODC, 2019). Binnen Europa hebben 22% van de vrouwen die een intieme relatie met een man hebben gehad seksueel of fysiek geweld gemeld. 44% van deze groep heeft last gehad van psychologisch geweld (Bermúdez & Melendez, 2020). IPG bestaat dus niet alleen uit seksueel en fysiek misbruik, maar vaak ook uit psychologisch misbruik (UNODC, 2019).

Seksueel geweld bestaat uit alle vormen van geweld die de seksuele integriteit van een persoon schenden. Fysiek geweld bestaat uit handelingen die fysiek letsel toebrengen. Psychologisch geweld zijn gedragingen die de persoonlijke eigenwaarde van een persoon verminderen d.m.v. dwang, isolatie en vernederende opmerkingen. Daarnaast komt ook economisch geweld voor waarmee een persoon de toegang tot (eigen) financiële middelen wordt ontzegt (Vignola-Lévesque & Léveillé, 2022). Stalking is ook een vorm van psychologisch geweld waar een slachtoffer ongewild contact en aandacht krijgt. Dit kan intimiderend overkomen en angst opwekken bij het slachtoffer (EIGE, 2023).

Een vorm van psychologisch geweld wat vaak voorkomt bij gevallen van PD is dwangmatige controle (Johnson et al., 2019). Er zijn drie verschillende benaderingen voor dwangmatige controle (Walby & Towers, 2018), ze komen overeen dat er bij dwangmatige controle een individu macht, controle of dwang op een ander persoon uitoefent. Vaak met het doel om de andere persoon te isoleren en domineren. De eerste benadering geeft aan dat er niet altijd sprake hoeft te zijn van fysiek geweld en dat het mogelijk meer impact heeft dan fysiek geweld omdat het van invloed is op het welzijn van het slachtoffer. De tweede benadering verdeelt dwangmatige controle in twee vormen van huiselijk geweld. De derde benadering beschouwt alle vormen van fysiek geweld ook als dwangmatige controle. Al het geweld wordt gezien als controlerend en dwingend gedrag. In een onderzoek van Johnson et al. (2019) komt naar voren dat dwangmatige controle vaak in de achtergrond speelt bij gevallen van

partnergeweld en femicide. Zelfs bij gevallen van femicide waar er geen fysiek- of seksueel geweld heeft plaatsgevonden. Vaak missen rechterlijke maatregelen die op incidenten gebaseerd zijn de mishandeling die plaatsvindt aan de hand van dwangmatige controle. Dwangmatige controle kan gedeeltelijk verklaren waarom sommige vrouwen zich niet scheiden van hun partner (Johnson et al., 2019). Daarnaast is er de noodzaak om het verschil tussen geweld volgens de wet en andere vormen zoals dwangmatige controle. Risicotaxaties die geen rekening houden met dwangmatige controle en zich alleen op fysiek geweld focussen schieten mogelijk tekort (Johnson et al., 2019).

Naast dwangmatige controle is ook stalking ook een risicokenmerk van psychologisch geweld voor PD. McFarlane et al. (2002) geven aan dat de kans dat vrouwen slachtoffer van (poging tot) PD worden twee keer zo groot is als ze worden bespioneerd door de dader. Het risico werd zelfs negen keer zo groot als ze worden bedreigd wanneer ze de relatie beëindigen. Het beëindigen van een relatie op zichzelf wordt ook gezien als een risicofactor (Ruiz-Pérez et al., 2017). Zo zijn stalkers die een intieme relatie met het slachtoffer hebben gehad zijn gevaarlijker (Monckton Smith & Haile, 2022). Daarnaast zijn slachtoffers zijn vaak in een staat van constante waakzaamheid omdat de stalker bijna altijd dichtbij kan zijn. Hun gevoel van veiligheid en controle is zo goed als weg en er is angst voor geweld (Monckton Smith & Haile, 2022).

Monckton Smith & Haile (2022) geven in hun rapport handvatten voor de aanpak van stalking. Belangrijk is gemeenschappelijke taal en beleid tussen organisaties. Ze leggen de nadruk op verbeterde risicobeoordeling, informatie-uitwisseling en zo vroeg mogelijke interventie. Voor slachtoffers van stalking is in Nederland de AWARE in het leven gebracht. AWARE probeert vrouwen en kinderen die blootstaan aan systematische fysieke en/of mentale bedreigingen via stalking te beschermen (AWARE, 2015). Er wordt een mobiele knop geïnstalleerd waar vrouwen in geval van nood op kunnen drukken. Bij het indrukken van de knop worden politie, justitie, reclassering en hulpverlening ingeschakeld. AWARE probeert bij te dragen aan de veiligheidsbeleving van vrouwen te versterken zodat ze sociaal kunnen functioneren en zichzelf durven mobiliseren. Ook kan het helpen om zelfvertrouwen te kweken en grenzen te stellen. Daarnaast kan het worden gebruikt als bewijsmateriaal (AWARE, 2015). Er is ook een proef met extra bescherming voor slachtoffers in Nederland die aangeeft of een stalker dichtbij is (VNG, 2022).

Economisch geweld is ook een vorm van geweld dat voorkomt bij partnerdoding (Vignola-Lévesque & Léveillé, 2022). In Nederland wordt financiële onafhankelijkheid

gezien als een manier om uit een relatie waar partnergeweld plaatsvindt te komen (Bouma, 2023). Dit komt voort uit het idee dat wanneer vrouwen meer financiële mogelijkheden hebben ze vaker een uitweg hebben van een problematische relatie (Bouma, 2023). Echter, kan financiële onafhankelijkheid ook een negatief effect hebben. Wanneer de man een traditionele rolverdeling binnen een relatie erop nahoudt kan het integreren naar betaald werk van de vrouw een vergrotend risico-effect hebben op partnergeweld (Bouma, 2023).

Eergerelateerd geweld is geweld dat wordt geassocieerd met het beschermen of herstellen van familie-eer. Het komt vaak voor binnen groepen waar vanuit de culturele context bepaalde normen en waarden rond eer een betekenisvolle rol spelen (Janssen et al., 2021). Eergerelateerd geweld kan verschillende vormen aannemen zoals mishandeling, achterlating en moord. De slachtoffers zijn over het algemeen personen die schuldig worden gevonden aan het aantasten van de familie-eer. Eergerelateerd geweld kan specifiek gericht zijn op vrouwen, hierbij is de broedgrond vaak verbonden met traditionele opvattingen over eer en schaamte (Janssen et al., 2021). Movisie heeft een meldcode specifiek voor eergerelateerd gemaakt (Bakker & Storms, 2022). Hierbij zijn signalen meegenomen die kunnen wijzen op situaties waar eergerelateerd een rol speelt. Signalen hiervan zijn o.a. het verbreken van sociale contacten zonder duidelijke reden, structureel verzuim of het afnemen van identiteitsdocumenten. Een stap die ook naar voren komt is het overleggen met deskundige.

Buiten de fysieke en psychologische schade is er ook economisch belang, uit berekeningen komt naar voren dat IPG de Europese unie 175 miljard per jaar kost (E.I.G.E., 2021). Daarbij zijn er factoren die de kans op IPG verhogen. In een onderzoek naar de prevalentie van intiem partner geweld (IPG) in Spanje kwamen verschillende factoren voor die het risico voor vrouwen vergroten (Ruiz-Pérez et al., 2017). Zo is de kans op IPG groter voor vrouwen die immigrant zijn, wat mogelijk te verklaren valt door het ontbreken van- of kennis over een sociaal vangnet. Daarnaast is er een associatie gevonden tussen gescheiden zijn en IPG. De kans op zowel fysiek als psychologisch IPG lijkt ook hoger te worden met de aanwezigheid van kinderen. IPG is een probleem dat niet zomaar verdwijnt maar waar wel steeds meer aandacht aan wordt besteed. Een van de doelen van dit onderzoek is om met een vergelijking van internationaal preventiebeleid onderdelen te ontdekken die zouden kunnen werken bij Nederlands nationaal beleid. Er zijn drie vormen van preventie van IPG (UNODC, 2019). Primaire preventie is beleid dat een verandering in het culturele gedrag van vrouwen en mannen wil bewerkstelligen, bijvoorbeeld door bewustwording. Secundaire preventie probeert de potentiële risico's op geweld vroegtijdig in te schatten. Tertiaire preventie focust zich op het

verkleinen van het risico op recidive nadat het intiem partner geweld al heeft plaatsgevonden. Een vorm van tertiaire preventie is bijvoorbeeld het noodbevel tot ontzegging, waar een dader huiselijk geweld de toegang tot het huis wordt verboden (Logar & Niemi, 2017).

Beleid tegen IPG zou moeten helpen tegen PD. De meeste extreme vorm van IPG wordt ook wel PD genoemd en wordt gezien als het eindpunt van een continuüm van geweld (Aarten & Liem, 2022). Er is echter alleen nog weinig beleid specifiek tegen PD. Zo is er in Nederland nog geen landelijk beleid tegen PD. Veilig Thuis heeft pasgeleden een oproep gedaan om daarmee te beginnen (Veilig Thuis, 2023). Zo is er in Limburg beleid gemaakt dat volgens hen levens redt en landelijk ook ingevoerd moet worden (Barbara Nieuwkoop, 2023). De kenmerken die een rol spelen bij PD zijn van cruciaal belang voor het ontwikkelen van beleid.

Kenmerken Partnerdoding

Terwijl wereldwijd de hoeveelheid moord al jaren daalt, was er in 2022 een stijging van het aantal vrouwen en meisje die werden vermoord. 55% van de moorden op vrouwen wordt gepleegd door een intieme partner of familielid (UNODC, 2023). In dit onderzoek wordt PD onderzocht als het gaat over het doden van een vrouwelijke intieme partner door een man. In het Engels wordt hiervoor de term *Intimate Partner Homicide* (IPH) gebruikt.

De kenmerken rond PD kunnen onderverdeeld worden in vier soorten (Aarten & Liem, 2022; Graham et al., 2022). Samenlevingskenmerken zoals een traditionele man/vrouw-rolverdeling en een samenleving waar partnergeweld wordt geaccepteerd zijn kenmerken die op samenlevingsniveau leiden tot PD. In Amerika is de aanwezigheid van een vuurwapen het belangrijkste kenmerk van dodingen in gezinsverband. Gemeenschapskenmerken zoals armoede, werkloosheid en een achtergestelde buurt kunnen indirect leiden tot PD. Dit komt door de stressfactoren en belemmeringen die ze meebrengen. De afwezigheid van sociale steun en het ontbreken van toegang tot professionele hulporganisaties spelen ook mee. Het belangrijkste relationeel risicokenmerk voor PD is IPG. Daarnaast zijn dreigementen met/zonder wapen, niet-fatale wurging en dreigen met zelfmoord relationele risicokenmerken. Gezinsgeweld tijdens de jeugd speelt ook mee net als scheiding en stalking van het slachtoffer. Kouta et al. (2018) geven aan dat er regionale verschillen zijn in culturele normen, wetgeving, sociale structuren en beschikbare hulpbronnen. Het begrijpen van deze verschillen is cruciaal voor het creëren van effectief beleid dat op maat gemaakt is voor de gemeenschap. De relaties zelf kunnen gekenmerkt worden met angst voor verlatting, jaloezie en bezitserigheid van de pleger en isolatie van de omgeving van het slachtoffer (Aarten & Liem, 2022). In sommige culturen kan eerwraak ook leiden tot PD. Uit onderzoek van Zara & Gino (2018) komt naar

voren dat hoe langer de relatie hoe groter de kans dat IPG leidt tot PD. Individuele kenmerken van daders zoals geslacht, leeftijd van de man, etniciteit, mate van psychopathologie spelen een rol bij PD. Drugs/alcohol gebruik komt voor maar minder dan bij andere soorten moord. Opvallend dat plegers van PD ook vaker buitenshuis geweld gebruiken ten opzichte van plegers van intiem partner geweld (Aarten & Liem, 2022). Dobash et al. (2009) geven in hun onderzoek onder daders van IPG en PD met en zonder eerdere veroordelingen aan dat narcisme en antisociaal gedrag vaak voorkomen. Achteraf hebben ze vaak geen spijt of empathie. Voor de groep die geen eerdere veroordelingen had zijn vooral contextuele en situationele factoren van groot belang bij het plegen van PD. Een kanttekening is dat sommige mannen zonder eerdere veroordelingen waarschijnlijk in het geheim hun partner mishandelde. De daders met eerdere veroordelingen hadden meer problemen in de kindertijd zoals schoolproblemen en misbruik. Individuele kenmerken van slachtoffers zijn economische en financiële afhankelijkheid, lage eigenwaarde, onderdanigheid, onzekerheid, ervaring van geweld tijdens kindertijd, weinig sociale steun en angst voor hun leven (Pereira et al., 2020). Recentelijk hebben Aarten & Liem (2022) in een recente typologie de kenmerken die van invloed zijn op PD ontwikkeld, waarbij ze drie theorieën beschrijven van waaruit ze vertrokken zijn. Zo wijzen ze naar statische theorieën waarbij een (criminele) karaktereigenschap zich ontwikkelt tot aan de adolescentieperiode en vervolgens stabiel blijft gedurende de rest van het leven. Dit uit zich in de individuele kenmerken van de dader. Dynamische theorieën daartegen wijzen op veranderingen in levensomstandigheden die ook effect hebben op crimineel gedrag, waaronder sociaaleconomische en sociaal-culturele factoren. Tot slot zijn er typologische theorieën waarbij daders worden beïnvloed door levensomstandigheden maar het ligt aan hun eigen kenmerken hoe erop wordt gereageerd.

PD wordt vaak in een adem genoemd met femicide. De betekenis van femicide is echter in veel landen verschillend. Er zijn op internationaal niveau veel problemen met het definiëren van de term 'femicide' (E.I.G.E., 2021). In Nederland wordt de term gebruikt voor het doden van een vrouw omdat ze vrouw is, waarbij de dader niet specifiek een partner hoeft te zijn. Spanje daarentegen omarmt de term die een aantal categorieën van moorden op vrouwen omvat en niet alleen vanwege haar vrouw zijn. Oftewel femicide kan worden opgedeeld in twee soorten: intieme partner femicide en femicide van geen intieme partner (Reis & Meyer, 2024). Er zijn problemen met het conceptualiseren van femicide. Dit komt omdat er verschillen in definities tussen disciplines en landen zijn. Hierdoor ontbreekt er eenduidige dataverzameling en is er sprake van onderrapportage (E.I.G.E., 2021).

Aangezien PD op veel vlakken overeenkomt met intieme partner femicide zijn veel onderzoeken over femicide ook relevant. Corradi et al. (2016) hebben vijf soorten modellen geïdentificeerd waarmee femicide verklaard kan worden vanuit feministische, sociologische, criminologische, mensenrechten- en dekoloniale perspectieven. Volgens interpersoonlijke modellen komt gewelddadig gedrag voort uit specifieke persoonlijke kenmerken (criminologisch). Interpersoonlijke modellen identificeren de kenmerken van de relatie tussen dader en slachtoffer. Er bestaan ook modellen waar de daders worden gekoppeld op basis van hun eerdere gewelddadige gedrag gecategoriseerd in subtypen. Soci-culturele modellen bestuderen de invloeden van sociale en culturele normen en waarden op het fenomeen (feministisch, sociologisch, dekoloniaal). Inclusieve proposities proberen femicide met een model te verklaren op basis van empirische data. Deze modellen hebben op verschillende macro-, meso- en microniveaus effect. Santos-Hermoso et al. (2022) hebben in hun onderzoek naar de risicofactoren van femicide onderverdeeld op psychopathologie en geweld. De vier groepen daders van femicide die ze hebben gevonden zijn genormaliseerd, gewelddadig, pathologisch, pathologisch gewelddadig Dit zijn beide typologische theorieën vanuit een intra persoonlijk model en een criminologisch perspectief.

Van psychologisch naar gendergerelateerde factoren

Er is de laatste jaren een omslag zichtbaar van onderzoek naar de oorsprong van PD. Waar voorheen de psychologie werd gebruikt om te verklaren zijn er nu meer onderzoeken waar de focus op gendergerelateerde factoren ligt. Gregoratto (2017) heeft het over romantische femicide wanneer mannen vanuit genderdichotomie de macht van hun partner niet kunnen verdragen. Dit komt voort uit traditionele gendernormen. In onderzoek van Burrell et al. (2019) naar het veranderen kan gendernormen onder mannen komt naar voren dat het een positief effect kan hebben op het verminderen van PD en IPG. Zo pleit Gregoratto (2017) ook voor het veranderen van liefdesrelaties zodat wederzijdse erkenning ontstaat en gelijke machtsverhoudingen door beide partners worden geaccepteerd. Hiervoor is een verandering in denkwijze nodig en een afsluiting van traditionele gendernormen.

Men zou verwachten dat een hogere gendergelijkheid leidt tot een lagere hoeveelheid IPG, dat is niet altijd het geval. De 'Nordic paradox' gaat over het fenomeen dat er in Noordse landen, die een hoog niveau van gendergelijkheid hebben IPG hoger is dan verwacht. De verwachting is dat een hoge gendergelijkheid zou leiden tot een lager niveau van IPG. Dit lijkt niet zo te zijn, zo is in de laatste twintig jaar de hoeveelheid geweld tegen vrouwen in Zweden gestegen (Castro López et al., 2024b; Strid et al., 2023). Er zijn meerdere theorieën over dit

fenomeen. Permanyer & Gomez-Casillas (2020) geven aan dat in landen waar de relatieontbinding en -vorming dynamischer zijn de hoeveelheid IPG ook hoger is. Ten tijden of net na een relatieontbinding is de kans op IPG groter (Ruiz-Pérez et al., 2017). Permanyer & Gomez-Casillas (2020) stellen dat het verhoogde IPG zou kunnen komen doordat in landen met een hogere gendergelijkheid vrouwen makkelijker relaties kunnen verbreken. Hierdoor zijn er meer momenten waarop de kans op IPG groter is. Als alleen IPG door huidige partners wordt geanalyseerd neemt de prevalentie af bij een hogere gendergelijkheid. Daarnaast zijn er ook nog andere verklaringen. Want hoewel Zweden op samenlevingsniveau een hoge gendergelijkheid heeft, zijn er fenomenen die geweld uitlokken op individueel niveau. Deze zijn traditionele gendernormen, reacties op emancipatie en gevoelens van ondergeschiktheid bij de partner. Er is hier sprake van een genderbacklash (Wemrell, 2023). De gendernormen die bij deze mannen spelen komen ergens vandaan. Sociale normen en verwachtingen spelen een belangrijke rol bij het bepalen van mannelijkheid (Kimmel, 2002). Mannen kunnen door sociale druk het gevoel krijgen dat ze hun mannelijkheid moeten bewijzen. Dit kan zich uiten in dominant gedrag in combinatie met geweld. Culturele opvattingen over gendernormen kunnen beïnvloeden hoe er over huiselijk geweld gedacht wordt. De opvattingen kunnen gebruikt worden om huiselijk geweld te rechtvaardigen of te rationaliseren (Kimmel, 2002). Een manier om invloed uit te oefenen op de gendernormen is media.

Santonnicolo et al. (2023) hebben in hun onderzoek naar genderstereotypes in de media geconcludeerd dat blootstelling aan een stereotyperend beeld de overtuiging in genderstereotypen, bekrachtiging van genderrollen, en seksisme lijkt te versterken. Daarnaast stimuleert het geweld en intimidatie bij mannen en zorgt het voor onderdrukking bij vrouwen met carrièreambities. Seksualiserende en objectiverende representaties hebben een samenhang met de internalisering van culturele schoonheidsidealen en het bekrachtigen van een seksistische houding. De factoren die gelinkt zijn met deze factoren hebben ook op psychologisch en fysiologisch manier effect zoals eetstoornissen en een slechter lichaamsbeeld. In een onderzoek naar media verslaggeving van artikelen over femicide is naar voren gekomen dat er bij de verslaggeving over individuele gevallen vooral gefocust wordt op een individuele verantwoordelijkheid van femicide, in plaats van bredere structurele problemen. Daarnaast wordt de verantwoordelijkheid bij de slachtoffers gelegd (Aldrete & Fernández-Ardèvol, 2024). Ook kan de manier van verslaggeving in media een belangrijke rol spelen in het handhaven van gender, sociale klassen en dominantie (Sela-Shayovitz, 2018). Media kan helpen bij het

veranderen van de gendernormen, maar de meeste verandering moet vanuit het beleid en de organisaties komen.

Systeem leefwereld

Voor organisaties zoals Veilig Thuis die een grote invloed op mensen hun dagelijks leven hebben is het volgens belangrijk om rekening te houden met de dynamieken tussen systeem- en leefwereld (Habermas, 1981). De leefwereld is de interpersoonlijke omgeving waar mensen communiceren en leven. Het is de basis van de sociale interactie bestaande uit gedeelde normen, waarden, overtuiging en communicatieve acties op basis van communicatieve rationaliteit. Communicatieve rationaliteit is een manier van communiceren waar menselijke interactie en sociale cohesie centraal staat. Hier krijgen burgers de kans hun mening te geven en wordt er gestreefd naar een gemeenschappelijke oplossing. De systeemwereld verwijst naar instrumentele rationaliteit en is gefocust op efficiëntie. Er wordt gestreefd naar specifieke, meetbare resultaten en controle over het proces. Dit komt vooral voor bij bureaucratische, technologische en economisch gerichte organisaties. Habermas (1981) spreekt van een kloof tussen systeem- leefwereld wanneer mensen zich vervreemd voelen door de invloed van systeemlogica en zich niet meer thuis voelen in hun persoonlijke leefwereld. Dit gebeurt wanneer instrumentele rationaliteit de leefwereld domineert in plaats van communicatieve rationaliteit. De kloof kan gesloten worden door gebruik te maken van communicatieve actie. Dit is het gebruik van communicatieve rationaliteit in de praktijk. Het omvat de discussies, ideeënuitswisseling en gesprekken die leiden tot overeenstemming en wederzijds begrip (Habermas, 1981). Concluderend komt vanuit het theoretisch kader naar voren dat er vanuit de theorieën en modellen een behoefte is naar onderzoek naar de rol van de verschillende kenmerken bij de preventie van PD op primair, secundair en tertiair niveau en de werkingen daarachter.

Methode

Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen hoe effectief beleid rondom PD ontwikkeld kan worden met aandacht voor individuele, relationele, gemeenschaps- en samenlevingskenmerken op primair, secundair en tertiair niveau. Daarbij is gekozen voor een *mixed-methods* ontwerp bestaande uit een documentanalyse van preventiebeleid rondom PD in Nederland, Spanje en Zweden, semigestructureerde interviews met PD-beleidsexperts in Nederland én een kwalitatieve analyse van de podcast ‘Zij is van mij’. Door gebruik te maken van meerdere bronnen en methodes in dit onderzoek is er geprobeerd de validiteit te verhogen.

Kwantitatieve inhoudsanalyse: preventiebeleid in internationale context

Met dit ontwerp zal eerdere kennis vanuit de literatuurstudie en documentanalyse gekoppeld worden aan de nieuwe diepgaande kennis van kwalitatieve interviews. Voor het analyseren van beleidsstukken uit Nederland, Spanje en Zweden, is er een kwantitatieve inhoudsanalyse verricht. Een kwantitatieve inhoudsanalyse maakt het mogelijk om de frequentie en patronen van bepaalde preventiemaatregelen en de bijbehorende preventieniveaus in kaart te brengen (Hsieh & Shannon, 2005). Concreet betekent dit dat er beleidsstukken zijn gezocht via de Nederlandse, Spaanse en Zweedse overheid of onderzoeksinstanties die voor de overheid werken. Daarnaast zijn er wetenschappelijke en journalistieke stukken gezocht die over het beleid ter preventie van PD en IPG gaan via Google en Google Scholar. Deze documenten zijn geanalyseerd aan de hand van het theoretische onderscheid van Aarten & Liem (2022). Dit zijn individuele, relationele, gemeenschaps- en samenlevingskenmerken. De niveaus van preventie waar deze maatregelen betrekking op hebben zijn; primair, secundair en tertiair niveau zoals beschreven door het UNODC (2019), maar ook de definities die veelal worden gebruikt m.b.t. PD. Dit zijn definities zoals gender, de verschillende vormen van geweld, dwang en intiem terreur. In tabel 1 zijn de documenten die gebruikt zijn voor de analyse gesorteerd op land met soort document, jaar en auteur erbij.

Tabel 1

Documenten

Land	Auteur	Jaar	Soort document
Nederland	Verwey-Jonker Instituut	2023	Beleidsdocument
	Movisie	2023	Beleidsdocument
	EenVandaag	2022	Journalistiek stuk
	UvA	2023	Journalistiek stuk

	Atria	2023	Journalistiek stuk
Spanje	Ministerio de Igualdad	2024	Beleidsdocument
	Ruiz-Pérez et al.	2017	Wetenschappelijk onderzoek
	Pineda et al.	2022	Wetenschappelijk onderzoek
	Viñas-Racionero	2023	Wetenschappelijk onderzoek
	CBS	2023	Journalistiek stuk
Zweden	Arbetsmarknadsdepartementet	2024	Beleidsdocument
	Arbetsmarknadsdepartementet	2024	Beleidsdocument
	Victim support Sweden	2023	Beleidsdocument
	Wemrell	2022	Wetenschappelijk onderzoek
	Wemrell et al.	2021	Wetenschappelijk onderzoek
	Camán et al.	2022	Wetenschappelijk onderzoek
	BBC	2021	Journalistiek stuk
	Swedish Gender Equality Agency	2022	Journalistiek stuk

De links naar de documenten zijn ten behoeve van de leesbaarheid weggelaten. De gehele tabel met links staat in de bijlage (2). Door de frequentie in kaart te brengen is het mogelijk om inzicht te krijgen in wat het meest voorkomende preventiebeleid in Nederland, Spanje en Zweden is en in hoeverre daarin aandacht is voor de verschillende kenmerken. De kenmerken zijn verdeeld in samenlevings-, gemeenschaps-, relationele en individuele kenmerken (Aarten & Liem, 2022; Graham et al., 2022). De deelvraag die met de kwantitatieve documentanalyse is beantwoord is: ‘Welke vormen van preventie worden geïdentificeerd in het PD beleid van Nederland, Spanje en Zweden.’

Kwalitatieve inzichten: semigestructureerde interviews en podcastanalyse

Voor de kwalitatieve analyse zijn er tien semigestructureerde interviews met professionals op het gebied van PD gedaan. Daarnaast zijn acht afleveringen van een podcast geanalyseerd. De professionals bestaan uit beleidsmedewerkers, academici en onderzoekers bij sociale organisaties die beschikking hebben tot contextuele en diepere kennis. De deelnemers aan de podcast bestaan uit meer professionals, nabestaanden van PD, een slachtoffer en een dader van (poging tot) PD.

De deelnemende professionals van het onderzoek zijn geselecteerd op basis van hun ervaring met het maken, uitvoeren of onderzoeken van beleid ter preventie van partnerdoding en werkzaamheden die daar invloed op hebben. De professionals zijn verzameld via Movisie, de Vrije Universiteit Amsterdam en het direct contacteren van professionals d.m.v. het zoeken van belangrijke beleidsstukken, publicaties en rapporten m.b.t. PD in (vooral) Nederland. De respondenten zijn vooral random geselecteerd. Er is geprobeerd om via de sneeuwbal methode meer respondenten te verzamelen maar dit had een kleine opbrengst (1 respondent). De professionals van de podcast voldoen aan dezelfde voorwaarden als die van de interviews. Respondenten uit de twee groepen hebben aan verschillende stukken over PD en IPG samengewerkt en werken in dezelfde sector. Het is waarschijnlijk dat er op het gebied van professionals op het gebied van PD in Nederland een kleine pool mensen is waaruit gevist kan worden. Daarnaast zijn er ook mensen van de politie, het Openbaar Ministerie, advocaten, nabestaanden en een slachtoffer meegenomen. Door het toevoegen van de podcast zijn er buiten een grotere pool professionals ook andere perspectieven toegevoegd. Zo kan er met de perspectieven van de nabestaanden, slachtoffer en dader nagegaan worden welke aspecten van het preventiebeleid (in)effectief zijn. Vanuit de politie en advocaten kan er vanuit de systeemkant vanaf dichterbij naar het preventiebeleid gekeken worden ten opzichte van de professionals. De combinatie van de twee groepen creëerde een nauwkeuriger beeld van de leefwereld dan de professionals alleen. Dit is positief voor de externe validiteit van het onderzoek. De rechtbankverslaggever en journalist zijn de presentatoren van de podcast. Zij zijn niet meegenomen in de analyse. In tabel 2 zijn de respondenten van de interviews en de podcast ingedeeld.

Tabel 2

Respondenten

Nummer	Respondenten interviews	Nummer	Respondenten podcast
1	Onderzoek verschillende vormen geweld	11	Rechtbankverslaggever
2	Jeugdhulp	12	Nabestaande 1
3	Onderzoek verschillende vormen geweld tegen vrouwen	13	Nabestaande 2
4	Onderzoek verschillende vormen geweld slachtoffer/dader	14	Journalist

5	Onderzoek Strafrecht	15	Criminoloog/gendergerelateerd geweld
6	Forensische psychologie 1	16	Forensische psychologie 2
7	Onderzoek partnergeweld	17	Nabestaande 3
8	Onderzoek/Vrouwenopvang	18	Nabestaande4
9	Maatschappelijke onrust/femicide	19	Politie 1
10	Huiselijk geweld/kindermishandeling	20	Politie 2
		21	Slachtoffer
		22	Dader
		23	Advocaat 1
		24	Advocaat 2
		25	Advocaat 3
		26	Openbaar Ministerie

De respondenten van het onderzoek zijn geanonimiseerd. De respondenten staan vermeld met hun rol in relatie tot PD. Dit kan een opleiding, functie of rol bij een incident zijn. Daarnaast zijn er ook nummers toegevoegd voor het refereren in de resultaten.

Er is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews omdat ze de mogelijkheid geven voor zowel diepgang als flexibiliteit. Tijdens de interviews was er ruimte om door te vragen en waren er mogelijkheden om onbekende onderwerpen aan te snijden. Hierdoor kon er een groter volume en meer diverse informatie verkregen worden ten opzichte van gestructureerde interviews. Tegelijkertijd was het eenvoudiger om bij het onderwerp te blijven ten opzichte van ongestructureerde interviews. Daarnaast kregen de respondenten de ruimte om hun eigen visie te delen wat betreft toekomstig beleid, dit is een cruciaal onderdeel van het onderzoek. De interviews duurde 45 minuten tot één uur en een kwartier. De thema's die besproken zijn tijdens de interviews komen over het algemeen overeen met de thema's die gebruikt zijn voor de thematische analyse. De thema's zijn: Conceptuele verwarring, gendersensitiviteit/genderneutraliteit, kenmerken/focus preventiebeleid en de kloof van systeem- en leefwereld.

De acht geanalyseerde podcastafleveringen duurde tussen de 41 en 50 minuten. Omdat er in vier afleveringen vooral met nabestaanden wordt gepraat en in de andere vier vooral met professionals wordt gepraat is er besloten om alle afleveringen mee te nemen. De eerste vier

afleveringen konden gebruikt worden voor verdieping in de leefwereld, de tweede vier afleveringen zijn gebruikt om de pool van professionals aan te vullen.

Voor de semigestructureerde interviews is een topiclijst ontwikkeld waar de volgende onderwerpen aan bod zijn gekomen. De meest voorkomende maatregelen ter preventie van PD op nationaal niveau. De focus van de maatregelen (samenlevings- tot individueel niveau) en op welk niveau deze afspeelt (primair, secundair en tertiair). Het doel en de effectiviteit van de maatregelen. De meest effectieve maatregelen volgens de experts. Vanuit de onderwerpen is doorgevraagd en kwamen nieuwe onderwerpen aan het licht. De interviews zijn opgenomen en geanalyseerd middels transcriberen en coderen.

De deelvragen die zijn beantwoord met de interviews zijn;

‘Wat zijn de beschermingsmaatregelen in Nederland en op welke kenmerken zijn ze gericht?’

‘Hoe hebben de samenlevings-, gemeenschaps-, relationele- en individuele kenmerken invloed op PD?’

‘Wat is de consensus in Nederland over effectief beleid en sluit dat aan bij het werkelijke beleid?’

Data- analyse

De resultaten van de kwantitatieve inhoudsanalyse zijn gebruikt als vertrekpunt voor de analyse van het kwalitatieve gedeelte. Dit gedeelte geeft een dieper begrip van beleid ter preventie van PD. De resultaten van het kwantitatieve en het kwalitatieve deel zijn in de resultaten gecombineerd. Om de validiteit zo veel mogelijk te waarborgen is er voor de podcast en de interviews dezelfde analysemethode gebruikt aan de hand van dezelfde thema's. De semigestructureerde interviews en de podcasts zijn aan de hand van een thematische analyse geanalyseerd. Voor de thematische analyse wordt het stappenplan van Braun & Clarke (2006) gebruikt. Dit begint met het vertrouwd raken met de data, genereren van codes, maken en reviewen van thema's tot het samenstellen van de resultaten. Voor het opstellen van de thema's is zowel een deductieve als een inductieve methode gebruikt. De eerste thema's zijn op basis van de literatuur deductief gemaakt, vervolgens zijn de thema's en aangepast op basis van de interviews en de podcast. De thema's die hiermee zijn samengesteld zijn als volgt: Definities/conceptuele verwarring, gendersensitiviteit en systeem- leefwereld. Om de resultaten overzichtelijk te houden zijn ze beschreven aan de hand van de verschillende kenmerken en niveaus van beleid.

Het onderzoek is tussen januari en juni 2024 vanuit Nederland uitgevoerd, maar betreft data vanuit Nederland, Spanje en Zweden, 9 respondenten uit Nederland en 1 uit Zweden. Er is voor deze landen gekozen omdat ze allen andere maatregelen, culturen en cijfers omtrent PD hebben. Het onderzoek is belangrijk omdat er in Nederland nog weinig maatregelen tegen PD zijn. Door het verkennen van de landen om ons heen kan er onderzocht worden wat voor beleid mogelijk effectief is in het verminderen van PD.

Het datamanagementplan heeft als doel fouten tijdens de dataverzameling tot het minimum te beperken. Mede door consistent gebruik van de data en door anonimiteit van de respondenten en transparantie te waarborgen. Hiermee is de reproduceerbaarheid van het onderzoek verbeterd. De data die is verzameld met de interviews en podcast bestaat uit audiofragmenten, getranscribeerde- en gecodeerde data. Voor de documentanalyse zijn diverse (publieke) beleidsstukken, wetenschappelijke literatuur en artikelen uit de media verzameld en geanalyseerd.

Voor het participeren aan een interview is de respondent gevraagd of ze een informed consent willen ondertekenen. Alleen bij het ondertekenen is het interview uitgevoerd. De respondenten kregen na het afronden van het onderzoek de scriptie toegestuurd. Hierin is beschreven wat de thesis inhoudt, probeert te onderzoeken en welke data er wordt gebruikt. De gegevens van de respondenten die zijn opgeslagen zijn het land waar ze werkzaam zijn, hun functiebeschrijving en hun expertise/ervaring m.b.t. PD en IPG. Alle data van het kwalitatief en kwantitatief onderzoek zijn opgeslagen op de versleutelde Research Drive server van de Vrije Universiteit Amsterdam. De data zijn alleen toegankelijk voor de thesisstudent en de begeleider. De thesis is na afronding geüpload op de Researchdrive server van de Vrije Universiteit. Daar wordt de thesis zeven jaar bewaard. Voor het uitvoeren van het onderzoek is een ethische zelf-check gedaan op basis van de richtlijnen van de 'Research Ethics Review Committee of the Faculty of Social Sciences' van de Vrije Universiteit Amsterdam. Uit de zelf-check is gekomen dat er geen verder ethisch onderzoek vanuit het comité nodig is (zie bijlage 1).

Reflectie op positionaliteit

Met de reflectie op positionaliteit wordt er getracht om onderzoekers een kritische blik op hun eigen aannames en vooroordelen te geven en hierdoor een meer holistische benadering van het onderzoek te ontwikkelen. De reflectie moet ervoor zorgen dat de achtergrond van de onderzoeker de dataverzameling, analyse en interpretatie zo min mogelijk beïnvloedt.

Ik ben een witte man van 27 jaar oud die is opgegroeid in een stedelijke omgeving. Bij de opleiding toegepaste psychologie heb ik mijzelf kunnen ontwikkelen in het begrijpen van de motieven en gedachtegangen achter gedrag. Tijdens de studie heb ik stagegelopen bij de Gemeente Amsterdam waar ik de ontwikkeling van beleid heb ervaren. Ook werk ik in de horeca waar ik in contact kom met alle soorten mensen, de discussies die tijdens dit werk over dit onderwerp heb gehad hebben mijn horizon verbreed.

Mijn achtergrond in de (toegepaste) psychologie heeft me gevoeliger gemaakt voor de psychologie achter de daders en de slachtoffers. Hierdoor heb ik makkelijker de psychologische motieven tijdens PD en IPG kunnen analyseren. Zeker als het gaat over het inlevingsvermogen in de (mannelijke) dader en de verwachtingen die maatschappij schept voor mannen. Bijvoorbeeld het wegdrukken van emoties en de verwachtingen van dominantie. Daarnaast ben ik me bewust dat mijn compleet Nederlandse achtergrond ervoor zorgt dat ik minder bekend ben met de sociaal-culturele invloeden die bij mensen met een migratieachtergrond spelen. Om rekening te houden met mijn eigen biases als man heb ik me verdiept in de invloeden die vanuit de patriarchale samenleving ons beïnvloeden. Hierdoor heb ik me meer kunnen inleven in het vrouwelijke perspectief op onze samenleving. Dit was essentieel gezien het onderwerp van dit onderzoek.

Voor de interviews is het cruciaal om ze zo open, neutraal, inclusief, maar ook kritisch mogelijk te benaderen. Doordat het onderzoek vrouwen als slachtoffer betreft en ik een man ben, probeerde ik extra empathisch te zijn tijdens interviews. De respondenten zijn overwegend vrouw. Ik merkte dat ik door het aannemen van deze positie mogelijk niet kritisch en neutraal genoeg was ten tijde van de interviews. Hierna heb ik mijn houding aangepast en heb ik de neutrale en kritische houding hersteld. De extra empathie was onnodig omdat de respondenten vanuit hun vakgebied weten hoe ze door gendernormen heen moeten prikken.

Door kritisch te zijn op mijn eigen positionaliteit heb ik andere perspectieven ontwikkelt die ik heb kunnen gebruiken voor het neutraal en kritisch verzamelen, analyseren en interpreteren van de data. Het vrouwelijke perspectief was hiervoor het meest belangrijk omdat het ook grotendeels mijn doelgroep betreft.

Resultaten

In de resultaten zullen de uitkomsten van het onderzoek naar de preventie van PD worden besproken. In het eerste deel wordt de kwantitatieve documentanalyse geanalyseerd. In het tweede deel worden de interviews en de podcastafleveringen via een thematische analyse geïnterpreteerd. De thematische analyse is opgedeeld in vier onderdelen; Definities/Conceptuele verwarring, Individuele focus preventiebeleid, Genderneutraal/gendersensitief en Systeem- leefwereld. Aan het eind van elk onderdeel worden de belangrijkste bevindingen behandeld.

Kwantitatieve documentanalyse

Het kwantitatieve gedeelte is gemaakt op basis van vijf tot acht documenten per land. De landen waarvan waar het beleid is geanalyseerd zijn Nederland (5), Spanje (5) en Zweden (8). De documenten die gebruikt zijn in de analyse staan in de bijlage (2). In tabel 3 is het beleid in de verschillende landen uiteengezet op basis van kenmerken.

Tabel 3

Kenmerken beleid per land

Kenmerken	Nederland (5)	Spanje (5)	Zweden (8)
Individuele-	4	3	3
Relationele-	4	3	3
Gemeenschaps-	0	2	2
Samenlevings-	0	7	7

Wat opvalt is dat er bij de documenten in Spanje en Zweden de nadruk ligt op de samenlevingskenmerken terwijl dat in Nederland niet het geval is. In tabel 4 wordt weergegeven hoe vaak gender en geweld zijn genoemd in de documenten. Om het aantal keren dat gender is genoemd niet af te laten hangen van de grote van het document is het aantal keer dat gender vermeld wordt afgezet tegenover het aantal keer dat geweld vermeld wordt in het document. ‘Geweld’ is gekozen omdat dit woord in alle documenten veelvuldig gebruikt wordt. Het is daarom een goede graadmeter voor de grootte van het document.

Tabel 4

Verhouding gender en geweld per land

Mean	Nederland (5)	Spanje (5)	Zweden (8)
------	---------------	------------	------------

Gender	7,2	136,4	42,125
Geweld	403,2	265,6	53,5
Gender/Geweld	0,018	0,514	0,787

Wat opvalt is dat ten opzichte van geweld, gender bijna niet benoemd wordt in de documenten van Nederland (0,018) vergeleken met die van Spanje (0,514) en Zweden (0,787). In tabel 5 zijn de verschillende vormen van preventiebeleid per land uiteengezet. De vormen zijn onderverdeeld in primair, secundair, en tertiair.

Tabel 5

Soorten beleid per land

Beleid	Nederland (5)	Spanje (5)	Zweden (8)
Primair	0	2	5
Secundair	2	3	3
Tertiair	1	1	2

Wat opvalt uit deze analyse is dat er in Nederland geen sprake is van primair beleid (0), terwijl in Zweden daar juist de meeste aandacht naar uitgaat (5).

Vanuit de kwantitatieve document analyse komt er naar voren dat er in Nederland beleid ter preventie van IPG en PD is gemaakt dat is gefocust op individuele en relationele kenmerken terwijl in Spanje en Zweden de focus vooral op de samenlevingskenmerken gefocust lijken te zijn. Dit lijkt overeen te komen met het soort preventiebeleid dat er per land is. Zo is primair beleid vooral gefocust op samenlevingskenmerken, er is te zien dat er in Nederland geen sprake is van primair beleid terwijl dit in Spanje en Zweden wel voorkomt. Ook valt het op dat er in de Nederlandse documenten een stuk minder over gender gaat dan Spanje en Zweden. Dit kan komen door het genderneutraal preventiebeleid wat Nederland op het gebied van IPG en PD voert. Op basis van de kwantitatieve analyse is er met experts over het PD beleid in Nederland gepraat.

Definities/Conceptuele verwarring

Tijdens de interviews kwam de discussie over definities wat betreft partnerdoding, femicide, huiselijk geweld, partnergeweld etc. gelijk naar voren. Dit komt mede omdat er nationaal en internationaal verschillende definities worden gebruikt. Met name voor het verzamelen en bijhouden van data is dit problematisch (E.I.G.E., 2021). Te beginnen met de term femicide, met de term is meer aandacht voor de moord op vrouwen gekomen. Dat betekent echter niet dat bij alle gevallen eenzelfde definitie gebruikt kan worden. Mogelijk is de term femicide niet specifiek genoeg voor het gebruik in veel gevallen.

“Ook in huiselijk geweld situaties niet iedere partner die zijn vriendin of vrouw vermoord valt. Wat mij betreft in de definitie femicide, omdat in dat moment dat iemand in een psychose terecht komt. Dan heb je een heel ander verhaal dan dat iemand zeg, maar door het lint gaat omdat die verlaten wordt.” - Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide.

Beide gevallen vallen nu onder femicide terwijl er wel degelijk een groot verschil tussen de situaties is. De keuzes die landen daarin maken is cruciaal.

“Je moet belangrijkste is inderdaad daarin en dat is wel interessant om te kijken van ook hè? Het is dan welke keuzes hebben landen daar dus in gemaakt. Er is geen, de keuze is niet goed of fout, maar je moet daar ergens keuzes in maken, want je kan nooit alles helemaal dekken.” - Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide.

Maar ook bij andere situaties kan er een verkeerde benaming gegeven worden. Zoals bijvoorbeeld bij eengerelateerd geweld.

“Vaak niet, ook altijd helemaal definitief te concluderen valt dat er sprake is geweest van eengerelateerd geweld of dat het gaat om een krenking van de ego van de persoon, net zoals met Hümeyra toentertijd was er natuurlijk de vraag of er sprake was van eengerelateerd geweld, maar dat was het gewoon niet. Dat is gewoon, de jongen was gekrenkt, omdat zij eigenlijk niet met hem verder wilde.” - Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

Zo wordt er wanneer er sprake is van een migratieachtergrond mogelijk eerder de benaming eengerelateerd geweld aan geplakt, zelfs als dit niet het geval is. Dit kan te maken hebben met de ideeën dat de culturele normen die achter eengerelateerd zitten vooral voorkomen

bij mensen met een bepaalde culturele achtergrond. Ook over de term PD is veel discussie, want wanneer is er nou sprake van een relatie?

“Familie, die vindt ook gewoon. Wil dit ook liever niet als een partnerdoding zien. Zij vinden dit ook gewoon als een jongen die heel erg verliefd was op hun dochter of hun zus, maar niet dat er echt een relatie was.” - Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

Er wordt dus het label PD aangehangen terwijl er geen sprake was van een relatie. En hebben de verschillende relaties dezelfde dynamieken?

“Ja is dat ook partnerdoding omdat ze toevallig ja een soort ja flirt of nou ja, niet, ze hadden wel een relatie, maar ja, in hoeverre is een relatie die volwassenen soms hebben, hè? Die getrouwd zijn is dat evenredig aan ja een ja een soort puber fling die er dan is.” - Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

De respondent geeft aan dat er wel sprake is van een bepaalde verliefdheid maar dat de term ‘partner’ mogelijk niet correct is. Er is wel sprake van een bepaalde afhankelijkheid (minimaal eenzijdig) maar niet zozeer partnerschap. Zo kan de media ook effect hebben op de definities die aan situaties worden gegeven. Zo wordt er in de media vaak wel verslaggeving van PD of femicide gedaan maar krijgt dit een verkeerde benaming zoals familiedrama (Godwaldt, 2023).

“Wat ook een doorn in het oog heeft voor nabestaanden een gezinsdrama genoemd. En zij vinden gewoon dat de term niet helemaal past. Bij ja, het delict dat heeft plaatsgevonden. Dat het niet vaak zomaar een iets is wat gewoon uit zomaar is gedaan. Daarom vind ik de term femicide heel mooi, maar ook heel lastig.” - Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding:

De benaming kan ook irritatie opwekken na het plaatsvinden van PD

“Wat je dan ook heel veel ziet in de krant als zoiets gebeurt, familiedrama. Het beestje wordt niet bij een naam genoemd. Het is gewoon moord.” – Respondent 13 Nabestaande.

De term femicide is dus een zege en een vloek. Aan de ene kant helpt het bij het vergroten van het bewustzijn over femicide en is het vaak een betere beschrijving dan ‘familiedrama’. Aan de andere kant is het mogelijk niet specifiek genoeg en is er mede daardoor een eindeloze discussie gaande over de definitie. Door deze conceptuele verwarring bestaat de mogelijkheid dat beleid dat uitgevoerd wordt minder efficiënt is.

De invulling van de media kan ook een positief effect hebben op beleid ter preventie van PD en IPG. Zo heeft in Spanje door de hulp van de media een politieke en maatschappelijke verschuiving plaatsgevonden op het gebied van IPG (Comas-d'Argemir, 2015). Het ontwikkelen van eenduidige definities is cruciaal voor het verzamelen van de data omtrent PD (E.I.G.E., 2021).

“Ik denk wel dat het dat het kan helpen om de cijfers beter in beeld te krijgen. Dus als je een definitie hebt, dan kan het ook wel helpen om te kijken, [...] hoe groot is het probleem? Dat er een probleem is, dat weten we inderdaad, dus dat is het belangrijkste dat we daarmee aan de slag gaan, maar zo een eenduidige definitie kan daar nog wel bij helpen.” -

Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Een eenduidige definitie zou kunnen helpen bij het verzamelen van data. Prevalentieonderzoek is het startpunt voor beleid en is dus cruciaal voor de preventie van PD en IPG.

“Maar dus daarom hebben we dus nu ook de EHM dat we in ieder geval op dezelfde wijze zaken categoriseren en invoeren, zodat we ook die vergelijking kunnen doen. En dat is nog niet in alle landen, maar in ieder geval begin is er.” Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Zo is er met de European Homicide Monitor een initiatief gestart om internationaal beter data te verzamelen en te vergelijken. Het is gestart vanuit Finland, Nederland en Zweden en heeft nu al een zevental Europese landen in het bestand. Er zijn ook plannen om dit verder uit te breiden met landen buiten Europa (Kivivuori et al., 2024). Een kanttekening bij prevalentieonderzoek van IPG is wanneer het preventiebeleid breder bekend is en het simpeler wordt om te melden, de cijfers van huiselijk geweld waarschijnlijk ook omhooggaan. Dit betekent dan niet gelijk dat het meer voorkomt, het fenomeen wordt alleen zichtbaarder.

“Betekent niet per se dat het nu meer voorkomt, maar meer dan het dat het misschien meer gezien wordt als zodanig allemaal.” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

“Dus het kan ook zijn door bewustwording te creëren dat het aantal cijfers van femicide er de komende jaren onwijs omhooggaat.” – Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide

De vraag is hoe het kan dat PD relatief altijd een even groot onderdeel van de totale moord blijft.

“Wat ik wel interessant vind is dat in de in al die jaren zien we gewoon een daling in absolute aantallen van partner doding. Alleen relatief gezien blijft partnerdoding eigenlijk altijd 1/4 van alle moord en doodslag in Nederland. Hoewel er een daling is, dus het is ook het de vraag van: hoe komt het dan?” – Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

Aan de andere kant is het ook mogelijk dat de hoeveelheid PD niet nog veel verder kan dalen.

“Hebben we nu een soort minimum bereikt, een soort residu van mensen die overleden, die komen te overlijden door partnerdoding.” – Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

Daarnaast komt naar voren dat bepaalde kenmerken van IPG en PD zoals dwangmatige controle niet correct worden gedocumenteerd.

“Want waar zij naar gekeken hebben is wat er staat in de stukken, in de dossiers en het hangt er echt vanaf hoe je het definieert, want op het moment dat dat iemand een ander controleert in de zin van nou ja, die geïsoleerd is bijvoorbeeld, dat is vaak helemaal niet zo goed te vinden in die dossiers, want daar staat misschien wel helemaal niet precies in.” – Respondent 1 achtergrond in onderzoek naar verschillende soorten geweld.

Zo is er op de gehele documentatiemethode kritiek.

“Er is een hele discussie gaande over de manier waarop wij in Nederland prevalentie onderzoek doen, hè? Dus waarop wij in Nederland een kaart brengen? Geweld überhaupt, huiselijk geweld wat gewoon echt wel afwijkt van internationale wetenschappelijke kennis, ook van hoe je bepaalde dingen uitvraagt.” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

Voor professionals kan de discussie over de definities ook frustrerend zijn en schiet de discussie mogelijk het nut van de definities voorbij. Een andere respondent pleit voor een andere aanpak.

“Als je gewoon ergens aangeeft van hoe jij het ziet wat jij erin meeneemt. Het lastige is dus wel dat we nu in een tijd in de samenleving leven waar woorden er wel te doen.” – Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide.

De respondent heeft het ook over de beperkingen van gendersensitieve woorden gebruiken.

“Die woorden wegen op dit moment gewoon maatschappelijk wel heel zwaar. En, dat is ook soms wel dat je denkt, je bent dus meer met elkaar praten over, welke woorden je moet gebruiken dan daadwerkelijk (actie ondernemen)” – Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide

Woorden kunnen ook een obstakel zijn en vooruitgang stoppen. De volgende respondent geeft een voorbeeld van actie ondernemen.

“Maar we kunnen heel lang gaan steggelen over de definitie en invulling. Omdat waar het meer om gaat is dus dat je de vraag moet beantwoorden op individueel niveau in eerste instantie en dan breder de relatie en de omgeving van hé, wat gebeurt hier?” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

Uiteindelijk is beleid ter preventie van PD ook maatwerk en maakt in dat perspectief de precieze definitie misschien niet eens veel uit. Momenteel is er nog veel conceptuele verwarring over het opzetten van (inter)nationale definities. Dit kan mogelijk de uitvoering en ontwikkeling van effectief PD en IPG-beleid in de weg gaan zitten. Daarnaast kan de dataverzameling beter. Zowel op grote schaal om vergelijking tussen landen mogelijk te maken zoals de EHM doet, als bij het documenteren van kenmerken en dynamieken die mogelijk leiden tot PD bij individuele gevallen. Samengevat kunnen de opzet van de definities en de dataverzamelingmethododes nog beter uitgewerkt worden. Verbeterde documentatie kan helpen bij het in een vroeger stadium waarnemen van risicosituaties en het tijdig interveniëren.

Individuele focus preventiebeleid

Mogelijk is het gevolg van de conceptuele verwarring dat er veel aandacht uitgaat naar de individuele factoren van de daders en slachtoffers van IPG en PD als van de professionals die de risico's moeten inschatten. Zo wordt er bijvoorbeeld ingezet op financiële zelfredzaamheid en de educatie van professionals, maar ook in het plan van aanpak komt naar voren dat er eerst gefocust wordt op primair en secundair beleid dat zich focust op individuele kenmerken (Rijksoverheid, 2024). Hierdoor wordt mogelijk de focus niet gelegd op de

relationele-, gemeenschaps- en samenlevingskenmerken. Bijvoorbeeld niet rekening houden met relationele kenmerken, zoals manipulatief gedrag in de relatie. Terwijl er juist behoefte is naar dat onderdeel van beleid (Mellaard & Meijl, 2021). Een slachtoffer van poging tot partnerdoding geeft aan dat ze bij de reclassering signalen hebben gemist. Dit kwam omdat de dader manipulatief was.

“Ja, je gaat daar zitten en je gaat gewoon vertellen dat het goed gaat en dat ik ben veranderd. Maar ja, zit je daar uit angst doe je mee en zij geloofde hem.” – Respondent 21 slachtoffer.

Dit geeft aan hoe complex het is om dit soort zaken te beoordelen omdat er vaak manipulatieve personen deel van zijn. Om de aanpak van dit soort zaken te verbeteren wordt naar de educatie van de professionals die het risico inschatten gekeken. Veel respondenten geven aan dat er meer kennis nodig is voor vroeg signalering en passende hulpverlening. Educatie over de kenmerken en patronen die leiden tot huiselijk geweld en partnerdoding is daarvoor nodig. Er zijn echter een aantal punten die problematisch kunnen zijn bij het uitvoeren van een educatieprogramma gericht op de professionals.

“Want enerzijds is dit natuurlijk iets gigantisch en iets urgents en ziet iedereen het belang van in anderzijds is het van heel veel organisaties, niet de core-business. De politie moet over heel veel verschillende dingen alles weten. Dus je kunt je dan afvragen of een politiemedewerker ook ooit alles 100% kan weten.” – Respondent achtergrond in strafrecht.

“Hoe vind je de ruimte ook voor dit onderwerp? Naast alle andere prioriteiten die er liggen op huiselijk geweld en kindermishandeling, maar ook op allerlei andere onderwerpen?” – Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Er zijn dus limieten waar je tegenaan loopt bij het vergroten van de kennis onder professionals. Limieten zijn bijvoorbeeld budget, priorisering en capaciteit bij organisaties. Maar ook de manier hoe het hele sociale domein is opgebouwd.

“Het probleem is dat de sociale wijkteams zo groot zijn geworden en zo belangrijk zijn geworden in het hele sociale domein op alle vlakken. Ja, dat het ook wel echt wel een hele klus is om hen allemaal te gaan trainen.” – Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

Educatie is dus op veel vlakken moeilijk. Het is een probleem waar secundaire preventie dat rekening houdt met relationele kenmerken en dynamieken tegen aanloopt. Het onderzoeken van dynamieken binnen relaties is intensief.

“Geweld stopt niet meteen [...] dus het vergt continue analyse eigenlijk.” – Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

Zo zijn er mogelijk opties die delicaat en minder intensief zijn. De manier hoe de sociale wijkteams nu zijn ingedeeld zijn ze vooral generalist. Hierdoor kunnen ze in veel gevallen juist handelen, maar is er vaak niet genoeg specifieke kennis aanwezig om met complexe situaties om te gaan. Door het anders indelen van de wijkteams en gebruik te maken van de al aanwezige persoonlijke expertise die nu ‘verspreid en versnipperd’ is kan de signalering en hulpverlening verbeteren. Voorwaarde is dat mensen ook vanuit hun organisatie ruimte krijgen.

“Kijk, Ik denk bijvoorbeeld dat die lokale wijkteams hè, dat een belangrijke partner is om voldoende af te weten van dit onderwerp. Nou, op die op die teams komt heel veel af hè? Dus we proberen ze te scholen in allerlei zaken.” – Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Maar mogelijk is te veel scholing ook niet de oplossing.

“Maar je kan niet verwachten dat elke professional echt expertise heeft op intiem terreur bijvoorbeeld en de fase van intieme terreur die hè de signalen de rode vlaggen die mogelijk daartoe kunnen leiden tot escalatie.” – Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

De respondent pleit wel voor specifieke kennis over geweld voor verschillende afdelingen. Bijvoorbeeld dat de wijkteams kennis hebben over geweld en situaties die ze vaak tegenkomen. Dus er moet bij de professionals die in contact staan met de slachtoffers en daders basiskennis aanwezig zijn, maar tegelijkertijd moeten ze een korte lijn naar de experts hebben voor hulp bij complexe situaties die vaak voorkomen bij vrouwenopvang (Bouma & Walz, 2023). Zo wordt er bijvoorbeeld bij de meldcode bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling en de meldcode bij vermoedens van eerge relateerd geweld aangegeven dat het cruciaal is om te overleggen met deskundige om signalen te duiden (Bakker & Storms, 2022; Rijksoverheid, z.d.-b).

Hoe korter de lijn naar de deskundige hoe efficiënter de samenwerking, dit kan helpen om in een zo vroeg mogelijk stadium in te grijpen. Mogelijk moet de focus niet puur op het bijleren van alle professionals maar ambtenaren die al gespecialiseerd zijn op een vlak een plek geven waar ze het meest effectief gebruik kunnen maken van hun gespecialiseerde kennis en interesse. Dit specialisme lijkt af en toe te missen bij het opvangen van signalen. Zelfs als het een slachtoffer gelukt is om de stap naar hulpverlening te maken.

“Als vrouw, als je daar komt, dan word je toch regelmatig weggezet. Ja, die is gewoon overstuur. En die maakt zich druk en vrouwen zijn nogal snel hysterisch. En dan wordt daarna, als je een beetje geluk hebt, de man bevraagd. Die komt heel rustig over. Dat is ook hun talent. Die kunnen rustig vertellen wat er is. Want het ligt vooral bij die vrouw en vooral niet bij hem.” - Respondent 25 achtergrond in recht.

Dit kan gekoppeld worden aan de manier hoe er naar de situatie wordt gekeken. De vrouw is bijvoorbeeld overstuur omdat ze in een benarde situatie zit. De man probeert hoogstwaarschijnlijk controle uit te oefenen op de relatie en de situatie (Johnson et al., 2019). Als het de man lukt om rustig te blijven kan die het laten lijken alsof de vrouw hysterisch is.

“Nogmaals, het topje van de ijsberg. Dat zijn complexe problematieken. Er zit vaak multiproblematiek ook bij, weten we uit onderzoek. Dus middelgebruik, werkloosheid. Dus er speelt van alles mee waardoor een verhaal wat iemand moet houden in een extreme stressvolle situatie niet helder is.” – Respondent 15 achtergrond in criminologie en gendergerelateerd geweld.

Ander beleid dat is gericht op de individuele kenmerken, is het beleid om vrouwen meer financieel onafhankelijk te maken. De gedachte hierachter is dat wanneer vrouwen financieel onafhankelijk zijn dat ze makkelijker een ongezonde relatie kunnen verbreken (Bouma, 2023). Maar heeft de invulling die Nederland daaraan geeft het gewenste effect?

“Economische zelfstandigheid hoe wij dat definiëren in Nederland, Dat is niet hoe je het in de wetenschap definieert.” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

Economische zelfstandigheid in de wetenschap betekent dat een persoon zelfstandig beschikking, controle en toegang heeft tot zijn of haar middelen (Bouma et al., 2021). In Nederland betekent het dat je een bepaald inkomen hebt uit werk (gelijk met de bijstandsuitkering). De definitie die in Nederland gehanteerd wordt houdt geen rekening met de leefsituatie van de persoon (Bouma, 2023). Het is cijfergericht, hierdoor vindt het mogelijk

geen correcte aansluiting met de werkelijke situatie van financiële onafhankelijkheid. Daarnaast is er nog discussie over de effectiviteit van financiële onafhankelijkheid omdat het ook nog negatieve effecten kan hebben (Bouma, 2023).

De focus van het huidige preventiebeleid ligt op het verbeteren van de kennis van professionals en valt onder secundaire preventie. Dit is ook naar voren gekomen in de kwantitatieve documentanalyse, er is namelijk weinig aandacht voor primaire preventie in Nederland. Gezien de capaciteitsproblemen die worden veroorzaakt door de focus op secundaire preventie kan het voordelig zijn om de focus te verleggen naar primair beleid ter verbetering van de bewustwording. Er is namelijk ook maatschappelijk gezien verbetering mogelijk onder het bewustzijn van de inwoners wat betreft de prevalentie en de signalen van huiselijk geweld, kindermishandeling en partnerdoding.

“En ik denk voor inwoners [...] dat we ook aan hen laten weten van hé, dit kan overal gebeuren. Dit gebeurt niet alleen in bepaalde huishoudens, dit kan ook bij jouw buurvrouw of bij jouw buurman of in je eigen familie gebeuren.” - Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het zou voordelig kunnen zijn om het bewustzijn van de inwoners van Nederland te vergroten wat betreft de prevalentie van PD en IPG zodat ze alerter worden op de kenmerken en dynamieken, maar er ook voor zorgen dat hulp zoeken en bieden eenvoudiger wordt.

“Zorgen dat zij zo laagdrempelig mogelijk voelen van: hé, ik kan ergens aan de bel trekken en misschien ook nog wel eerst eens aan iemand anders vragen van joh, hoe gaat het eigenlijk met je? En ja, gaat het wel oké? Want ik maak me zorgen om je.” - Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

De sociale normen binnen Nederland kunnen hier ook effect op hebben. Wat er achter de voordeur gebeurt blijft achter de voordeur.

“Dat is misschien ook wel een beetje onze cultuur, hè? Dat je dat je toch heel erg van wat zich achter de voordeur afspeelt, is van iemand anders en daar moet ik niet aankomen en daar mag ik niks van vinden.” - Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Toch kan het helpen om als omstander je zorgen te uiten.

“Dat ja, op het moment dat jij echt zorgen hebt om veiligheid, dat dat je daar iemand ook echt mee helpt om dat gesprek daar daarover te openen.” - Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Mogelijk kan het helpen om bij vermoedens in te grijpen en een mogelijk problematische relatie te onderzoeken. Een ander probleem is dat vrouwen zich vaak schamen bij situaties van IPG. In Zweden wordt er door sociale hulpverleners een vorm van open vraagstelling gebruikt om bij mogelijke slachtoffers van gendergerelateerd geweld na te gaan of er geweld plaatsvindt. Een open vraagstelling zonder directe vragen te stellen kan helpen om deze schaamte te overkomen (Goicolea et al., 2023). Dit is ook een onderdeel van secundaire beleid waar educatie nodig is. Bij het invoeren van educatie op secundair beleid is capaciteit, maatschappelijke en politieke aandacht het grootste probleem. De financiële middelen die wel aanwezig zijn moeten mogelijk anders ingedeeld worden zodat ze effectiever worden gebruikt. Bij wijkteams bijvoorbeeld kunnen de specialismes die al aanwezig zijn specifiekere worden ingezet. Het kan helpen om in plaats van iedereen generalist maken, ook specialisten inzetten. Door de lijntjes tussen de generalisten en specialisten kort te houden kan er effectief met complexe casussen omgegaan worden. De focus op individuele kenmerken van het Nederlands beleid is ook een probleem (Mellaard & Meijl, 2021). Aan de hand van internationale voorbeelden kan Nederland nog leren om beleid dat (ook) gericht is op de andere kenmerken te ontwikkelen. Door een verschuiving van de focus op de relationele, gemeenschaps- en samenlevings- kenmerken d.m.v. primair beleid kan er mogelijk effectiever preventiebeleid worden ontwikkeld. Het primair beleid moet zich niet alleen focussen op bewustwording maar ook op een verandering van gendernormen om IPG tegen te gaan (Burrell et al., 2019).

Genderneutraal/gendersensitief

Nederland heeft begin 2000 een ommeezwaai gemaakt naar genderneutraal beleid, terwijl het in de jaren 80 een van de voorlopers was op het gebied van gendersensitief beleid ter preventie van partnergeweld.

“Dus hoe Nederland vanaf de jaren 80 tot nu spreekt over geweld tegen vrouwen. Dan zie je dus dat zij in het begin wel duidelijk expliciet noemen. [...] waarbij de wetenschappers ook zeiden: ‘Dit komt niet zomaar uit de lucht vallen. Er zit een dynamiek achter, namelijk zo'n gender dynamiek en er zit een gendernorm achter, waarbij er nog steeds machtsverschillen zijn en structuren zijn die dus wel eens een keer voor kunnen zorgen dat dat

je dus ja echt een bezit wordt van een man.” – Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

Nederland is zich genderneutraal gaan opstellen wat betreft beleid ter preventie van partnergeweld. Hierdoor lag de aandacht mogelijk niet meer op de relatiedynamieken. Nu is er te zien dat er discussie ontstaat over onderzoek naar gendersensitiviteit.

“Wat ik zo jammer vind, is die discussie is in Nederland ook zo gepolariseerd geraakt. Dat het lijkt alsof op het moment dat je pleit voor gendersensitief onderzoek. [...] Dat wordt in Nederland al heel gauw op één lijn gezet met een soort radicaalfeministisch geluid alsof vrouwen altijd het slachtoffer zouden zijn.” – Respondent 15 achtergrond in criminologie en gendergerelateerd geweld.

Niet alleen is er genderneutraal beleid gemaakt, de manier hoe er naar onderzoekers wordt gekeken is ook veranderd. Onderzoekers die pleiten voor gendersensitief beleid kunnen weggezet worden als radicaalfeministisch. Dit alles betekent echter niet dat de aanpak zich niet ontwikkeld heeft.

“Alleen ik ja, ik denk dus echt wel dat het niet zo is dat het alleen maar achteruit is gegaan of zo, want ik denk echt dat de aanpak, dat er heel veel wel is ontwikkeld in de aanpak.” – Respondent 1 achtergrond in onderzoek naar verschillende soorten geweld.

Er zijn veel stappen gezet voor de bescherming van slachtoffers, toch zijn er onderdelen die beter kunnen. Vooral op het vlak van gendersensitief beleid. Internationaal zijn er voorbeelden van. Zo hebben ze in Spanje juist geïnvesteerd in het vormen van gendersensitief beleid waar rekening gehouden wordt met de (nog) scheve genderverhoudingen in heterorelaties.

“En in Spanje is het omgekeerde gebeurd, dus zij waren eerst helemaal niet zo genderspecifiek, gendersensitief en daar is juist een draai gemaakt, dus in hun beleid zul je zien dat ze veel meer [...] aandacht geven over die ongelijke machtsstructuren en (in) Nederland is dat helemaal verdwenen.” – Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

Er wordt dus in Nederland minder aandacht gegeven aan ongelijke machtsstructuren doordat het beleid genderneutraal is geformuleerd.

“De gemeente zeggen van nee, We hebben het niet meer over mannen en vrouwen gender en, hè? Dat is allemaal wat. Dat is allemaal achterhaald terwijl ja sorry, Maar de

problematiek is nog exact, exact hetzelfde.” - Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

De kans bestaat dat het beleid zo verder vervreemd raakt van de kenmerken en dynamieken die in een escalerende relatie bestaan omdat er geen rekening wordt gehouden met de mogelijke ongelijke machtsstructuren tussen genders. Burrell et al. (2019) geven aan dat het bespreken van de ongelijke machtsstructuren in relaties cruciaal is voor het bijdragen aan gezonde en gelijke relaties

“Als ik bijvoorbeeld even naar femicide kijk, dan zie je dat de Zuid-Europese landen het veel beter doen. [...] en Spanje zelfs veel langer, al sinds 2004, hebben die ook een wet die gaat over gender en geweld. Die moet erkennen dat vrouwen door die scheve machtsverhoudingen die er helaas nog bestaan, maatschappelijk gezien en soms ook in relaties, dat je daar dus rekening mee moet houden om vrouwen met extra maatregelen te steunen, te beschermen, op te vangen, etc.” - Respondent 15 achtergrond in criminologie en gendergerelateerd geweld.

Door het erkennen van de scheve machtsverhoudingen kun je extra wetten opstellen om vrouwen te beschermen. Gendersensitief beleid is hier cruciaal voor omdat je door het erkennen van de genderdynamieken gevaar binnen relaties kan herkennen (Bouma & Walz, 2023). Voor het hanteren van een gendersensitieve aanpak dienen professionals bepaalde kennis en vaardigheden te verwerven. Zo moeten ze niet alleen bewust zijn van genderdynamieken, maar moeten ze ook gendersensitieve methodieken en communicatie in kunnen zetten. Daarnaast moeten ze hun eigen biases kunnen erkennen en signalen van intiem terreur kunnen herkennen (Bouma & Walz, 2023). Media-aandacht kan helpen bij het aanwakkeren van de ontwikkeling van beleid op dit gebied.

“Italië heeft mede dankzij de media ook veel aandacht aan femicide, omdat er een aantal gruwelijke gevallen breed zijn uitgemeten in de media. Dat is een wake-up call geworden. Dus dan zie je dat politie ook en ook het registratiesysteem is daar verbeterd.” - Respondent 15 achtergrond in criminologie en gendergerelateerd geweld.

Zo kan bijvoorbeeld een podcast zoals ‘Zij is van mij’, welke in dit onderzoek geanalyseerd is helpen bij het verbeteren van de maatschappelijk aandacht (Belleman & Boldewijn, z.d.). In Zweden is gendergelijkheid al een van de pijlers binnen de samenleving.

“Zweden heeft over tientallen jaren naam voor zichzelf gemaakt met hun feministisch buitenlands beleid waar gendergelijkheid een bepalend kenmerk is van hoe ze als land zijn en wat voor beleid ze maken.” - Respondent 8 achtergrond in de vrouwenopvang.

Er is een groot verschil met hoe er in Zweden om wordt gegaan met gender vergeleken met andere landen.

“Dus ik denk dat de Zweedse manier van omgaan met gender en vrouwelijkheid is heel verschillend van de manier in andere delen van Europa. En natuurlijk, mogelijk begrijp je en herken je geweld, waarschijnlijk een beetje sneller.” - Respondent 7 achtergrond in onderzoek naar partnergeweld.

Door de manier hoe gendergelijkheid is geworteld in de maatschappij van Zweden herkennen vrouwen mogelijk sneller geweld. Ze kunnen er dan ook sneller tegenin gaan. Het herkennen van geweld door een beter begrip van gendergelijkheid kan ook een negatief effect hebben. Zo ontstaat mogelijk de ‘Nordic Paradox’. Door het herkennen van genderongelijkheden kan er ook extra wrijving ontstaan (Castro López et al., 2024).

“Ja, misschien dat die gelijkheid ook meer concurrentie en competitie losmaakt. En als je daar niet goed tegen kan vanuit je krachtenstructuur om altijd maar in competitie te zijn te worden gezogen. Kijk, als de verhoudingen van die worstelaar met zijn vrouw evident is. Ik ben de baas hier en jij niet en die vrouw accepteert dat. Dan heb je evenwicht. Dat wel.” – Respondent 6 achtergrond in forensische psychologie.

Hoewel Zweden op samenlevingsniveau een hoge gendergelijkheid heeft, zijn er fenomenen die geweld uitlokken op individueel niveau (Wemrell, 2023). Mogelijk speelt de combinatie van onzekerheid bij de man en traditionele gendernormen een rol. In dit geval van conflict spreek je van een genderbacklash omdat het een reactie is op de uitdaging van traditionele gendernormen (Burrell et al., 2019). De gendernormen, ongelijke machtsverhoudingen en afhankelijkheidsrelaties zijn volgens de respondenten de voedingsbodem, maar er is meer nodig om tot escalatie over te gaan. Hiervoor wordt dieper ingegaan op de individuele kenmerken van daders van PD en IPG. Deze kenmerken lopen namelijk erg uiteen (Dobash et al., 2009).

“Dan heb je vervolgens allemaal triggers, dus dat is inderdaad een armoede of alcoholverslaving of schulden, dus dat zijn dan de triggers. [...] Dus het is niet daarom de

vraag van wat is dan het risicofactor van? Ja, dat is niet de juiste. Het is een dynamiek.” –

Respondent 7 achtergrond in partnergeweld

Er wordt specifiek gesproken van een dynamiek en niet zozeer factoren. Een deel van de mannen hebben vanwege verschillende redenen moeite om over hun emoties te praten volgens een respondent.

“Een deel van hun mannelijkheid is überhaupt over emoties praten doe je niet, dus die mannen die slaan dicht. Dus mannelijkheid en het kunnen dealen met emoties. Als dat niet goed ontwikkeld is, kan dat inderdaad die kanten, die vormen aannemen. Of het nou dat geweld is of dat totaal stilvallen en zeggen, ik ga weg.” – Respondent 15 achtergrond criminologie en gendergerelateerd geweld

De opgekropte emoties kunnen ook een gevolg zijn van traditionele gendernormen, doordat er van mannen verwacht wordt dat ze geen emotie tonen. Een manier om opgekropte emoties te uiten is het gebruik van geweld (Burrell et al., 2019). Maar ook op andere manieren kunnen traditionele genderrollen een rol spelen. Zo is een traditionele opvatting van mannelijkheid dat die dominant en in controle moet zijn (Burrell et al., 2019). De daders van partnerdoding zien hun partner ook vaak als hun eigendom.

“Nou ja, de partner is hun eigendom. En als zij zich separeert of afscheiden. [...] Dan is dat onverdraaglijk en dan roept dat existentiële angst op. En uiteindelijk kan dat tot de partnerdodingen leiden. Of tot zware mishandelingen. Ja, dat is wel een patroon. Ik heb nog niet anders meegemaakt dan dat ik dat kon detecteren.” – Respondent 6 achtergrond forensische psychologie.

Dit komt ook overeen met wat het slachtoffer van poging tot PD heeft meegemaakt.

“Weet je, de man staat veel hoger dan de vrouw wordt echt neergehaald, naar beneden gehaald, onderdanig. De vrouw moet alles in huis doen en de man komt thuis en die kan lekker gaan zitten en alles wordt gedaan. Zo verwachtte hij het van mij ook, maar ik ging daar tegenin en dat kan je natuurlijk niet hebben.” - Respondent 21 slachtoffer.

Ook de politie geeft het ook aan dat bezitterigheid vaak terugkomt:

“Wat ik wel veel terug zie komen is als ik je niet kan krijgen, dan niemand niet. Dus de jaloezie, de bezitterigheid, dat zijn wel de indicatoren waarbij ik kan, nou ja, durf te zeggen dat dat een reden is waarom er een vrouw vermoord wordt.” – Respondent 20 politie

Traditionele gendernormen kunnen dus aan de grondslag liggen van de bezitterigheid, dominantie en geweld die vaak voorkomt bij casussen van partnerdoding. De dominantie komt ook terug in een ander kenmerk dat vaak voorkomt, gedrag van dwangmatige controle. Zo wordt er bij slachtoffers vaak langzaam de vrijheid afgenomen.

“Het zijn ook de kleine dingen. De controles die eerst worden gezien als lief en op gegeven moment gaat het gewoon te ver, maar dan zit je eigenlijk al aan de andere kant, dan ben je al veel verder in die glijdende schaal richting dat eindpunt dan jij in eerste instantie had gedacht en dat maakt het soms zo lastig.” - Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

In de praktijk wordt er nog te weinig naar de invloed van traditionele gendernormen gekeken. De respondent geeft aan dat het wel in het geval van eengerelateerd geweld gebeurt, voor de andere gevallen niet.

“Eengerelateerd geweld als je kijkt naar de manier waarop we daarnaar kijken. Dan opeens accepteren we wel dat er iets van traditionele gendernormen achter zit. Dan accepteren we ook dat we niet alleen aan het individu moeten kijken, maar naar de hele sociale omgeving. En op een of andere manier doen we dat dus niet bij andere huiselijk geweldsvormen en dat is gewoon heel raar.” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

De respondent vindt dat er bij alle gevallen van IPG en PD naar de gehele sociale omgeving en traditionele gendernormen gekeken moet worden. Voor eengerelateerd zie je dat groepen elkaar gevangenhouden in hun traditionele normen.

“Want ze houden elkaar vaak gevangen in hun eigen traditionele normen, terwijl ze denken, iedereen denkt zo, dus ik moet ook zo denken en op het moment dat je dan hoort. Het kan ook anders dat je denkt, oh, mag dat ook toch?” – Respondent 3 achtergrond verschillende vormen geweld tegen vrouwen.

Dus niet alleen bij groepen die door hun cultuur een sterke verbondenheid met traditionele gendernormen hebben kan primair beleid helpen, maar moet het over de gehele linie geïmplementeerd worden. Burrell et al. (2019) hebben een aantal voorwaarden voor het veranderen van gendernormen geformuleerd. Zo moet er beleid gemaakt worden dat schadelijke normen aanpakt en gendergelijkheid bevordert. Bewustwordingsprogramma's opgezet worden waar jonge mannen bij betrokken zijn en moet er een structurele verandering plaatsvinden op institutioneel en maatschappelijk niveau. Daarnaast moet de media betrokken zijn om positieve

en inclusieve ideeën over gendernormen te verspreiden. Diezelfde media kunnen ook de gendernormverandering tegen gaan. Vooral in de vorm van sociale media.

“Ik denk dat in combinatie met dat soort hé de influencers zoals de Andrew Tate en dat soort ideeën die leven onder jongeren. Ja, ik denk dat dat wel een negatieve invloed heeft en dat we ja ook nog veel meer kunnen kijken naar jeugd als het gaat om. Wat is nou normaal in een relatie en wat niet en hoe ga je gezonde relaties aan?” – Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

De media heeft een grote invloed op de bekrachtiging van genderrollen en stereotypen (Santoniccolo et al., 2023). Als jongeren hiermee in aanraking komen kan het van invloed zijn op de ontwikkeling van hun ideeën. Een andere respondent denkt dan ook dat er nog veel nodig is.

“Ik denk gewoon hele brede cultuur in Nederland, waarin genderpatronen vastzitten in ons hele wezen. En dat we daar langzaam van aan het loskomen zijn. Maar dat dat een cultuuromslag vergt, over het hele land bedoel ik daarmee.” – Respondent 26 Openbaar Ministerie.

De cultuuromslag moet volgens een andere respondent beginnen in het klaslokaal.

“Zorg dat het gesprek erover wordt gevoerd. Zorg dat je inderdaad in onderwijs op basisplekken zorg voor tegengeluiden? En dat is denk ik wat je vanuit de overheid een beetje het maximaal haalbare wat je kan doen.” - Respondent 9 achtergrond in onderzoek naar maatschappelijke onrust/femicide.

Op het gebied van gendersensitiviteit/neutraliteit is er een hoop dat nog bewerkstelligd kan worden. Zo moet er bij het primair preventiebeleid genderneutraal bewustwordingsbeleid gevoerd worden. Voor dit beleid moet er een bewustwordingscampagne opgezet worden waar jonge mannen bij betrokken zijn en moeten er structurele veranderingen plaatsvinden. Daarnaast moet er hulp van de media komen (Burrell et al., 2019). Er is namelijk een grote Nederlandse cultuuromslag nodig. Met die cultuuromslag wordt een verandering van traditionele gendernormen naar moderne gendernormen bedoeld. Dit moet ervoor zorgen dat potentiële daders van IPG en PD meer gendergelijke relaties aangaan waar de nadruk minder ligt op dominantie en emoties beter uitgesproken kunnen worden (Burrell et al., 2019). Om een cultuuromslag te bereiken kan er een voorbeeld aan Zweden genomen worden, door te focussen op samenlevingskenmerken. Kanttekening is dat bij het veranderen van traditionele

gendernormen naar meer moderne normen er mogelijk niet gelijk vermindering in de hoeveelheid IPG is. Dit komt mogelijk door effecten vergelijkbaar met de ‘Nordic paradox’ en een gender backlash (Burrell et al., 2019; Permanyer & Gomez-Casillas, 2020).

Tegelijkertijd moet er bij het secundaire preventiebeleid gendersensitief beleid gevoerd worden. Hiervoor is het belangrijk dat professionals getraind worden in gendersensitieve vaardigheden en het herkennen van patronen van gendergerelateerd geweld (Bouma & Walz, 2023). Deze tegenstellingen van genderaanpakken tussen primair en secundair beleid kan leiden tot een conflict. Als je tegelijkertijd primaire preventie genderneutraal wil maken en secundaire preventie gendersensitief wil voeren kan de boodschap die je uitdraagt vertroebeld raken. Als laatste punt moet er niet alleen naar de gehele sociale omgeving gekeken worden als er sprake is van gendergerelateerd geweld. Dit moet bij alle gevallen van PD en IPG gebeuren.

Systeem- en leefwereld

Bij gevallen van partnerdoding is er meestal daarvoor al meerdere keren contact geweest met verschillende organisaties.

“In twee maanden tijd heeft ze zeventien keer contact gehad met de politie. Aangifte gedaan en ze vonden hem niet een dreiging. Maar ze heeft ook gezegd dat hij ook een ex-tbs'er is, maar ze hebben haar niet serieus genomen.” – Respondent 13 nabestaande.

In dit geval is het signaleren en taxeren van het risico niet goed gegaan. Na aangifte te hebben gedaan is het slachtoffer in dit geval niet voldoende beschermd. Mogelijk komt dit door een discrepantie tussen de systeem- en leefwereld. De systeemwereld verwijst naar instrumentele rationaliteit die de maatschappelijke interacties vormgeven en is gericht op efficiëntie. Leefwereld is de interpersoonlijke omgeving waar mensen communiceren en leven. Het is de basis van de sociale interactie bestaande uit gedeelde normen, waarden, overtuiging en communicatieve acties (Habermas, 1981). Waar de rationalisatie van de leefwereld ervoor heeft gezorgd dat er in systemen en efficiëntie wordt gedacht door het gebruik van instrumentele rationaliteit boven communicatieve rationaliteit (Habermas, 1981). Er kan een kloof ontstaan tussen systeem- en leefwereld door hoe het systeem kijkt naar de dynamieken van IPG en PD (zoals genderneutraliteit) en hoe de leefwereld in elkaar steekt. Mensen kunnen dan vervreemd raken van hun leefwereld door het gebruik van instrumentele rationaliteit wat leidt tot rationalisatie van de leefwereld. Het resultaat uit zich mogelijk dan zoals in het citaat hierboven. Daarnaast zit er ook een kloof tussen de systeem- en leefwereld bij de behandeling van daders en slachtoffers van IPG. Vanuit de respondenten is naar voren gekomen dat vrouwen die

slachtoffer zijn van IPG of stalking uit voorzorgsmaatregel afgezonderd in de vrouwenopvang worden gezet omdat het de meest efficiënte oplossing is. Het slachtoffer werkt namelijk mee, de dader (meestal) niet.

“Ja, en dat zie ik iedere keer weer opnieuw terugkomen. Mevrouw moet onderduiken, want dader loopt vrij rond. Ja, is dat de oplossing? Mevrouw moet een keer weer terug naar het eigen leven als daar überhaupt nog een leven heeft.” – Respondent 21 slachtoffer.

Waar het schuurt is dat de dader dan nog vrij rondloopt terwijl het slachtoffer opgesloten zit. Dit voelt dan voor het slachtoffer als de omgekeerde wereld. Een dader van IPG is van mening dat de manier hoe er met deze situaties om wordt gegaan niet ideaal is.

“Eerst slachtoffers en kinderen veiligstellen en de pleger die komt wel. Waarvan ik nog steeds denk, ja, maar... als we nou gelijk met die pleger ook aan de slag gaan dan kunnen we extra tijdwinst verhalen. Want dat zijn de veroorzakers ervan.” – Respondent 22 dader poging tot PD.

De respondent pleit voor het sneller behandelen van de pleger van IPG. De respondent heeft ook aangegeven dat hij meerdere keren naar hulp heeft gezocht, maar niet is geholpen. Misschien moet er op een andere manier gekeken worden naar slachtoffers en vooral daders.

“Dus we noemen dat de trauma geïnformeerde hulpverlening of de rechtspleging dat er gewoon veel meer wordt gekeken. Oké, Hé, waarom is iemand een dader? Niet alleen maar kijken het bestrijden van symptomen. Hem straffen voor het geweld, maar kijk ook, hé, wat ligt daar ten grondslag aan? Is dat eerder huiselijk geweld, zijn het andere trauma's en aan de hand daarvan ga je die verandering teweegbrengen.” – Respondent 4 achtergrond verschillende vormen geweld en slachtoffer/dader verhouding.

Door daders te behandelen voordat ze misdrijven plegen kan de hoeveelheid PD en IPG mogelijk verminderen. Het verhogen van straffen is namelijk niet altijd even nuttig wanneer er wraakgevoelens spelen.

“En als daar een dreiging komt, die hoger is dan het voordeel van de wraak, dan stoppen ze. Als ze een andere inschatting maken, dus dat ze zeggen, ik vind het gevoel van wraak prettiger dan eigenlijk de straf die boven mijn hoofd hangt, gaan ze door. Want in feite op het moment dat mensen dan gestraft worden, dus bijvoorbeeld gedetineerd raken, dan is er nog een extra reden om een wraak te willen nemen.” – Respondent 16 achtergrond in forensische psychologie.

Het zien van de daders als slachtoffers en ze behandelen als zodanig kan mogelijk effectiever zijn dan het verhogen van de straffen. Wat ook kan helpen om een meer evenwichtige relatie tussen systeem- en leefwereld te creëren is volgens Habermas (1981) communicatieve actie. Hiermee kan met een open dialoog wederzijds begrip worden gecreëerd. Dit komt overeen met wat hoogleraar filosofie Kunneman (2021) tegen Movisie heeft gezegd al wordt hier het begrip reflecteren gebruikt.

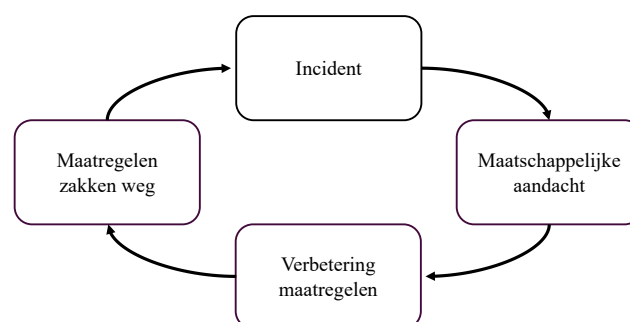
“Ze moeten elkaar dus kunnen begrenzen, maar ook bemoedigen. Door verhalen te delen en daarop te reflecteren over wat goed en wat niet goed gaat in het werk. Zo kunnen professionals in de moerassige gronden waar ze hun werk doen, samen steeds opnieuw ijken wat daar goed handelen is. Ik zie in de praktijk dat mensen daarvan opknappen.”

Een ander probleem dat naar voren komt is dat professionals na incidenten verbeterde maatregelen goed volgen, maar dat ze na verloop van tijd worden vergeten.

“Ik heb na de zaak van die scholieren gezien dat ineens iedereen was ermee bezig. En iedereen dacht eraan en ja hoor, er zaten gewoon daadwerkelijk SASH-formulieren in de dossiers. Dat is nu weer weg. Ja, dat zakt weer weg.” – Respondent 25 achtergrond in recht.

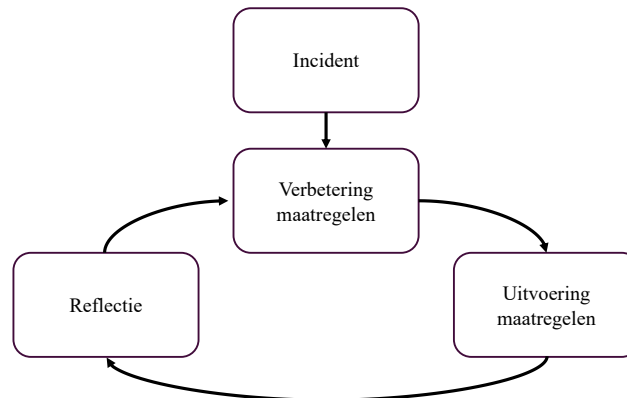
Bij zaken als PD wat de gemiddelde politieagent niet vaak tegenkomt bestaat er de kans dat preventiemaatregelen worden vergeten. In conceptueel model 1 is er te zien hoe er incidenten nodig zijn om maatregelen te verbeteren.

Conceptueel model 1

Door gebruik te maken van reflecteren en een machtsvrije dialoog die wordt geleend van de leefwereld (Habermas, 1981). Kan in de systeemwereld een verbetering van het beleid gemaakt worden. Een voorbeeld van hoe dit zou werken staat in conceptueel model 2.

Conceptueel model 2

Door gebruik te maken van een open dialoog binnen een organisatie kan de stimulus die nodig is voor het verbeteren van de maatregelen (incidenten) vervangen worden door reflectie. Zo kan er onafhankelijk van de incidenten regelmatig verbetering plaats vinden en blijft de aandacht van het onderwerp in de voorgrond van het collectieve geheugen. Daarnaast kan reflectie ook een oplossing zijn voor het bereiken van de integraliteit waar veel vraag naar is onder de respondenten. Momenteel is het bij een melding van huiselijk geweld lastig omdat er veel organisaties zijn die op een manier met huiselijk geweld te maken hebben.

“Ja, je hebt te maken met zoveel organisaties en dat maakt het voor gezinnen heel ingewikkeld.” - Respondent 10 achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

De respondent geeft ook aan dat het ook voor de professionals ingewikkeld kan worden.

“We hebben natuurlijk een enorm te maken met een enorme versnippering in hulpverlenersland met betrekking tot de aanpak van geweld, huiselijk geweld.” - Respondent 4 achtergrond in verschillende vormen geweld, slachtoffer/dader.

Hierom is er de oproep voor een landelijke aanpak van PD (Veilig Thuis, 2023). Hier is met het opzetten van het landelijk netwerk Veilig Thuis al een begin in gemaakt maar kan dit nog uitgebreid worden over de gehele linie van hulpverlening m.b.t. IPG en PD. De samenwerking tussen organisaties is cruciaal voor het versimpelen en verbeteren van het beleid. De organisaties die samenwerken in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling zijn Veilig Thuis, de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming (Rijksoverheid, z.d.-a). In de periferie zijn er nog andere organisaties die betrokken zijn zoals Slachtofferhulp Nederland, ggz-instellingen en Valente (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.d.).

“Ik denk dat het echt heel erg zit in die samenwerking tussen zorg en straf, dus je kan niet alleen naar gemeenten kijken. Je kan ook niet alleen naar politie en OM kijken, maar het gaat echt om die die samenwerking daarin.” - Respondent 10 met achtergrond in huiselijk geweld en kindermishandeling.

Door vooral de samenwerking tussen organisaties te verbeteren kan het beleid over de gehele linie verbeterd worden. Het zou kunnen helpen om niet alleen binnen organisaties maar ook tussen organisaties een open dialoog aan te gaan en aan de hand van reflectie het wederzijds begrip tussen organisaties te vergroten. Daarnaast zou voor het verbeteren van het contact tussen organisaties zou een regisseur kunnen helpen.

“Dat is wat je eigenlijk wilt. Dus dan hoeft het gezin ook niet elke keer opnieuw een verhaal te doen, dan heb je gewoon 1 overzicht en die analyse doe je gewoon continu van. Oh, is de dynamiek nog hetzelfde, moeten we iets doen?” – Respondent 7 achtergrond in partnergeweld.

De organisaties zijn verkokerd en daarom is het lastig om buiten hun organisatiegrenzen te treden. Een regisseur zou dit probleem op kunnen lossen door alle organisaties en de gehele casus te overzien. Mogelijk helpt het bij het opvangen en delen van cruciale signalen. Bij ontbreken van een regiefunctie kan mogelijk het volgende gebeuren.

“Maar ze hebben haar niet serieus genomen. Maar ja, als iemand bij de politie komt en die zegt van ‘ja, ik heb het uitgemaakt met mijn ex ik heb aangifte gedaan, er is een contactverbod.’ En er wordt niks mee gedaan, dat vind ik best wel raar.” Respondent 13 nabestaande.

In dit geval is er niet tijdig hard genoeg ingegrepen waarop vervolgens de dader tot actie is overgegaan. Bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg worden regisseurs al langer ingezet. De regisseur is verantwoordelijk voor alles wat te maken heeft met een persoon, gezin of huishouden (*Over het AcVZ, z.d.*). De regisseur kan het contact houden met slachtoffer, dader en familie. Daarnaast kan de regisseur contact tussen en met organisaties onderhouden. Mogelijk kan hier een voorbeeld van genomen worden in de aanpak ter preventie van PD en IPG.

Voor het sluiten van de kloof tussen de systeem- en leefwereld bij de preventie van PD en IPG kan reflecteren binnen en tussen organisaties helpen. Er moet binnen de organisaties gereflecteerd worden omdat het de maatregelen aan de voorkant van de aandacht van de hulpverleners houdt. Tussen de organisaties kan het helpen door de organisatiegrenzen over te

gaan en bruggen tussen organisaties te slaan, daarmee wordt de integraliteit te verbeteren. Voor het uitvoeren hiervan is het belangrijk dat er een open dialoog gevoerd wordt tussen de actoren om wederzijds begrip te ontwikkelen. Daarnaast kan gendersensitief beleid zoals besproken in de vorige paragraaf ook helpen. Door de machtsstructuren binnen een relatie te herkennen kan bij het signaleren ook rekening gehouden worden met de kloof tussen systeem- en leefwereld. Het gebruik van een gendersensitieve benadering kan communicatieve actie creëren tussen de slachtoffer of dader en de hulpverlener. Door de communicatieve actie kan er wederzijds begrip ontstaan en van instrumentele- naar communicatieve rationaliteit worden gegaan (Habermas, 1981). Ook kan het helpen om regisseurs aan te nemen die als contactpersoon met de betrokken mensen en organisaties communiceert. Hierdoor kunnen de dynamieken binnen relaties beter in de gaten gehouden worden. Een voorbeeld hiervan is de aanpak van het AcVZ (*Over het AcVZ*, z.d.).

Conclusie

In de conclusie worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek besproken. De bevindingen worden per deelvraag beantwoord en aan het eind van het hoofdstuk worden de deelvragen samengevoegd voor het beantwoorden van de hoofdvraag.

‘Wat zijn de beschermingsmaatregelen in Nederland en op welke kenmerken zijn ze gericht?’

In Nederland zijn de beschermingsmaatregelen van PD ondergebracht bij Veilig Thuis. Het bestaat vooral uit secundair beleid gericht op de individuele en relationele kenmerken van daders en slachtoffers. Er is ook beleid gericht op gemeenschappelijke kenmerken, maar die worden alleen gebruikt als er sprake is van eerdergerelateerd geweld. Mogelijk is het verstandig om deze maatregelen ook uit te breiden naar het algemene preventiebeleid. Hierdoor kan er rekening gehouden worden met de gehele sociale omgeving van alle slachtoffers en daders. Er lijkt een tekort te zijn van beleid dat is gericht op de samenlevingskenmerken. Het tertiair beleid dat aanwezig is, is vooral gericht op de relationele kenmerken d.m.v. contactverboden, opsluiting en vrouwenopvang.

‘Hoe hebben de samenlevings-, gemeenschaps-, relationele- en individuele kenmerken invloed op PD?’

Samenlevingskenmerken hebben vooral effect op PD via de culturele normen die een persoon meekrijgt. Deze kunnen zich uiten in traditionele gendernormen, welke van invloed zijn op de relationele kenmerken van bezitterigheid en dominantie. Daarnaast kunnen sociale normen ervoor zorgen dat omstanders mogelijk langzamer ingrijpen wanneer ze signalen van IPG zien. Gemeenschapskenmerken zoals specifieke religieuze overwegingen hebben ook effect op de normen en waarden van een persoon, zeker als deze binnen de gemeenschap voortdurend bekrachtigd worden. Het relationeel kenmerk dat het meeste invloed heeft is IPG. Daarnaast zijn bezitterigheid van de dader over slachtoffer, stalking en scheiding nog relevante factoren. De meest invloedrijke individuele kenmerken van daders zijn middelenmisbruik, narcistische persoonlijkheidstrekken en psychische stoornissen zoals Borderline, eerder gebruik van geweld en een jeugd van mishandeling. Voor de slachtoffers zijn dit economische en financiële afhankelijkheid, lage eigenwaarde, ervaring van geweld tijdens kindertijd, weinig sociale steun en angst voor hun leven.

‘Wat is de consensus in Nederland over effectief beleid en sluit dat aan bij het werkelijke beleid?’

De ideeën over wat effectief beleid is sluit niet compleet aan bij de situatie zoals die nu is opgebouwd. In dit onderdeel wordt aangegeven hoe het huidig beleid verbeterd kan worden op basis van dit onderzoek. De discussie over de invulling van de definitie van PD en femicide is nog niet voltooid, hierdoor is er conceptuele verwarring ontstaan die mogelijk voor problemen kan zorgen bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventiebeleid.

Qua primair beleid moet er meer bewustzijn komen over PD en IPG bij inwoners d.m.v. bewustwording en institutionele veranderingen. Daarnaast moet de stap naar hulpverlening kleiner worden voor zowel slachtoffers, daders als omstanders en moeten gendernormen gemoderniseerd worden door middel van bewustwordingscampagnes en het inzetten van media, vooral onder jongeren. Dit beleid moet genderneutraal zijn ingericht.

Het secundaire beleid kan beter integraal opgezet worden, bijvoorbeeld door casusregisseurs aan te stellen en meer tussen organisaties te reflecteren. Daarnaast moet er rekening gehouden worden met de kloof tussen systeem- en leefwereld die is ontstaan in het preventiebeleid door gendersensitief beleid te maken en te reflecteren. Er moet dus zowel tussen de organisaties als door de hulpverleners gebruik worden gemaakt van reflecteren. De hulpverleners moeten ook educatie krijgen over het signaleren van risicosignalen en dynamieken van PD. Kanttekening is dat hier niet genoeg capaciteit voor is. Er moeten hiervoor middelen vrij gemaakt worden of een andere, genuanceerdere invulling gevonden worden, zoals het efficiënter indelen van wijkteams. De combinatie van integraal, gendersensitief en reflectief beleid kan helpen bij het tijdig signaleren van risicodynamieken binnen relaties.

Qua tertiair beleid moeten vrouwen die om hulp vragen sneller beschermd worden, ook al worden niet alle vinkjes afgevinkt en hebben ze volgens de huidige regels nog geen recht op bescherming. Daarnaast moet de verhouding tussen slachtoffer en dader anders. Vaak wordt een slachtoffer afgezonderd beschermd terwijl de dader vrij rondloopt, hier is ook sprake van een kloof tussen systeem- en leefwereld. Er moet ook opgepast worden met het plakken van labels, bijvoorbeeld bij eengerelateerd geweld. Probeer de definitie alleen te baseren op inhoud, niet op stereotypen of aannames. Over het gehele beleid moet er rekening gehouden worden met een kloof tussen systeem- en leefwereld. Door binnen en tussen organisaties te reflecteren kan de kloof mogelijk kleiner worden gemaakt. Daarnaast kan reflecteren ook helpen bij het uitvoeren van de maatregelen doordat er een ‘verbeteringscyclus’ gemaakt kan worden die onafhankelijk van incidenten opereert. Als laatste zijn er eenduidige definities nodig bij prevalentie- en

wetenschappelijk onderzoek. Voor het uitvoeren en ontwikkelen van preventiebeleid is dit mogelijk minder belangrijks zolang de situatie, kenmerken en dynamieken die aanwezig zijn zorgvuldig worden genoteerd.

‘Welke vormen van preventie worden geïdentificeerd in het PD beleid van Nederland, Spanje en Zweden?’

In Nederland komt minder primair beleid voor dan in Spanje en Zweden en ligt de focus vooral op individuele factoren. In Spanje en Zweden is er meer primair beleid en ligt de focus meer breed verspreid met een iets grotere focus op samenlevingsfactoren.

Daarnaast is er in Spanje en Zweden gendersensitief beleid geïdentificeerd. Dit kan helpen bij het signaleren van de risicokenmerken van PD en IPG. In Zweden is de focus vooral primaire preventie gericht op jonge mannen. Hier wordt geprobeerd om moderne gendernormen over te brengen. Een waarschuwing voor Nederland is dat er bij landen met meer gendergelijkheid een ‘Nordic paradox’ en genderbacklash ontstaat. Hier moet in de toekomst rekening mee gehouden worden. In het laatste deel van de conclusie wordt de hoofdvraag beantwoord.

‘Wat zijn de mogelijkheden om potentiële slachtoffers van PD beter te beschermen in Nederland?’

Er zijn een aantal mogelijkheden om de preventie van PD te verbeteren. Op basis van primair beleid kan bewustwording worden verbeterd en gendernormen worden veranderd. Voor dit soort beleid is het belangrijk om op de samenlevings- en gemeenschapskenmerken te focussen en een genderneutrale aanpak door te voeren. Vooruitgang op dit vlak zal niet gelijk in de cijfers te zien zijn door de ‘Nordic paradox’ en genderbacklash. Daarom is verbetering van secundair beleid belangrijk. Door het secundaire beleid te ontwikkelen op het gebied van gendersensitiviteit en een betere aansluiting op de leefwereld in combinatie met een verbeterde integraliteit door middel van reflectie kunnen risicogeveallen sneller gesignaleerd worden. Beschermende maatregelen kunnen dan ook eerder worden ingezet. Tertiair beleid kan verbeterd worden door rekening te houden met de systeem- en leefwereld van de slachtoffers en de daders. De beschermende maatregelen moeten eerlijk voelen voor het slachtoffer en de dader moet sneller hulp kunnen krijgen wanneer er om wordt gevraagd.

Discussie

Beleid ter preventie van PD was een onderdeel van preventie dat ondergesneeuwd was in Nederland. Nu is er de laatste jaren steeds meer aandacht voor en wordt er ook meer onderzoek gedaan. Dit onderzoek probeert daaraan bij te dragen door een unieke blik op het Nederlands beleid te geven en dit te vergelijken met de aanpak van Spanje en Zweden. In de discussie worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek naar preventie van PD besproken. Eerst worden de implicaties, de maatschappelijke en de theoretische bijdrage behandeld. Vervolgens worden de beperkingen van het onderzoek besproken. Als laatste worden de aanbevelingen voor de praktijk en toekomstig onderzoek gegeven.

Implicaties

Het onderzoek laat de dynamieken rond beleid ter preventie vanuit het perspectief van de professionals zien. Met deze unieke kijk wordt duidelijk gemaakt wat de belangrijkste knelpunten en verbeterpunten wat betreft het preventiebeleid van PD. Daarnaast is het perspectief van de nabestaanden, een slachtoffer en een dader meegenomen om het preventiebeleid vanuit de tegenovergestelde kant te bekijken. De bevindingen van het onderzoek suggereren dat er nog veel verbetering mogelijk is in het beleid ter preventie van PD in Nederland. Vooral door rekening te houden met gender en de kenmerken die van invloed zijn op PD.

Ten eerste moet het primaire beleid genderneutraal ingericht worden en het secundaire beleid gendersensitief. Het gevaar is dat er een conflict kan ontstaan tussen de twee soorten beleid omdat ze een andere kijk hebben op gender. Hier moet rekening mee gehouden worden bij het invoeren. Daarnaast moet Nederland meer beleid maken dat zich richt op de gemeenschaps- en samenlevingskenmerken door rekening te houden met de gehele sociale omgeving. Ook is er naar voren gekomen wat de effecten zijn van een systeem-leefwereld kloof bij het uitvoeren van preventiemaatregelen. Daarbij kan er nog veel geleerd worden van het beleid en de situaties in het buitenland en is een integrale organisatiestructuur van groot belang.

De verschillende perspectieven van waaruit professionals keken was opmerkelijk. De forensisch psychologen keken vrijwel volledig vanuit het perspectief van de dader en trokken de verklaringen vanuit socio-cultureel perspectief meer in twijfel dan bijvoorbeeld beleidsmakers of academici op het gebied van genderstudies. Mogelijk is het verstandig om over het gehele beleid, van politie, reclassering, Veilig Thuis tot GGZ met een holistische blik te reflecteren op gevallen van PD.

Dit onderzoek geeft aanbevelingen over de opzet en uitvoering van preventiebeleid. Daarnaast geeft het een beeld van hoe gendernormen effect hebben op PD en het

preventiebeleid. Deze inzichten kunnen gebruikt worden om maatschappelijke verandering te realiseren via het veranderen van beleid en sociaal- culturele normen. De uitkomsten geven een uniek beeld van de ideeën die er in Nederland spelen op het gebied van effectief preventiebeleid. Er is naar voren gekomen dat systeem- en leefwereld een belangrijke rol kunnen spelen tijdens het interpreteren van risicosignalen en het uitvoeren van tertiair beleid. Daarnaast is er een conceptueel model ontwikkeld dat de invloed van reflectie op de ontwikkeling van maatregelen weergeeft. Door gebruik te maken van dit model kan het beleid beter aangesloten worden op de leefwereld van de slachtoffers en de daders.

Beperkingen

Voor het internationale gedeelte waren er idealiter meer respondenten geïnterviewd om ook de consensus van de professionals in Spanje en Zweden te meten. Vanwege praktische redenen is dit niet gelukt. Hierdoor is de internationale analyse vooral beperkt tot de kwantitatieve documentanalyse. Daarnaast zijn er in Nederland vooral veel beleidswerkers en academici met een achtergrond in sociale studies geïnterviewd. Hierdoor is deze groep oververtegenwoordigd. Mogelijk had het geholpen om meer slachtoffers en psychologen mee te nemen in het onderzoek zodat deze groepen evenredig vertegenwoordigd worden in het onderzoek. Voor de kwantitatieve documentanalyse hadden er meer documenten per land onderzocht kunnen worden om de interne validiteit te verbeteren. Daarnaast hadden in de documentanalyse de meest recente beleidsdocumenten meegenomen kunnen worden die tijdens het schrijven van de scriptie uit zijn gekomen. Zoals besproken in het theoretisch kader en de resultaten is er veel discussie rond de definities van partnerdoding en femicide. Hierdoor komen de definities die de respondenten hiervan hebben mogelijk niet allemaal overeen. Dit zou de antwoorden van de respondenten kunnen beïnvloeden en daarmee een negatief effect op de interne validiteit kunnen hebben. Dit geldt ook voor de wetenschappelijke artikelen die voor het theoretisch kader en de documentanalyse zijn gebruikt. Een andere beperking is dat alleen Engelse artikelen zijn gebruikt voor de documentanalyse van Spanje en Zweden. Puur Spaans- en Zweedstalige artikelen konden niet meegenomen worden vanwege de taalbarrière van de onderzoeker dit kan invloed hebben op de externe validiteit.

Aanbevelingen

Het onderzoek biedt inzichten die gebruikt kunnen worden voor het ontwikkelen van toekomstig beleid ter preventie van PD. Het geeft een inkijk in wat de verschillen zijn tussen het werkelijke beleid en het wetenschappelijke en professionele idee van effectief beleid. Ten eerste is het misschien niet relevant of het partnerdoding of femicide (of iets anders) wordt

genoemd bij het uitvoeren van preventiebeleid. Als er maar duidelijk op wordt geschreven wat de situatie, kenmerken en dynamieken zijn. Voor het ontwikkelen van praktisch werkbaar beleid geldt hetzelfde. Het gevoel overheerst bij een aantal professionals dat ze aan de slag willen met praktisch uitvoerbaar beleid maken. Ze willen een verschil maken, in plaats van eindeloze discussies over definities te voeren. Voor het doen van prevalentie- en wetenschappelijk onderzoek is een juiste definitie wel van cruciaal belang.

Het gevaar met de uitvoering van het preventiebeleid is dat er wanneer er net een incident dat groot uitgemeten is geweest, het beleid nageleefd wordt. Echter, wanneer het incident uit ons collectief geheugen is verdwenen verdwijnt ook de maatregel. Regelmatig evalueren en reflecteren op preventiebeleid kan nuttig zijn voor het verkleinen van de systeemleefwereld kloof en het vers houden van de maatregelen bij de professionals.

Voor de ontwikkeling van nieuw beleid is gendersensitief preventiebeleid voor secundaire beleid en genderneutraal preventiebeleid voor primair beleid ideaal. Met de kanttekening dat er rekening gehouden wordt met het mogelijke conflict tussen de genderaanpakken. Het primaire beleid moet voor een modernisering van de gendernormen zorgen en tegelijkertijd bewustwording over het fenomeen PD vergroten. Het secundaire beleid Voor het verbeteren van de integraliteit kan het helpen om met een open houding tussen de organisaties te reflecteren. Er moet dus zowel tussen de organisaties als door de hulpverleners gebruik worden gemaakt van reflecteren. Daarnaast kan het aanstellen van regisseurs helpen bij het signaleren en beschermen van slachtoffers. Voor de invulling hiervan kan de opzet van het AcVZ gevolgd worden (*Over het AcVZ*, z.d.). Daarnaast moeten wijkteams beter ingedeeld worden door aanwezig specialisme efficiënter te gebruiken en moet er educatie voor professionals komen over het signaleren van risicosignalen en dynamieken van PD. De combinatie van integraal, gendersensitief en reflectief beleid kan helpen bij het tijdig signaleren van risicodynamieken binnen relaties. Voor het tertiair beleid moet ervoor gezorgd worden dat de maatregelen niet vooral gefocust zijn op bescherming van het slachtoffer maar ook op het beperken of behandelen van de dader. Er moet tertiair beleid ontwikkelen dat niet alleen eerlijk is maar ook eerlijk voelt en rekening houdt met de verhoudingen tussen dader en slachtoffer. Belangrijk is om rekening te houden met het plan van aanpak ‘Stop femicide!’ (Rijksoverheid, 2024) omdat dit het beleid is wat de overheid naar alle waarschijnlijkheid uit gaat voeren.

Voor toekomstig onderzoek wordt er aanbevolen om internationaal onderzoek te doen naar gendersensitief/neutraal beleid en de implicaties daarvan. Hiermee kan duidelijk worden wat expliciet de voor- en nadelen zijn. Daarnaast moet er meer onderzoek gedaan worden naar

de verhouding tussen dader, slachtoffer en preventiebeleid. Is de manier hoe het nu ingericht is eerlijk voor alle betrokkenen? Ook moet er meer onderzoek naar de manier hoe gendernormen in Nederland verandert kunnen worden. Hierop kan nieuw primair beleid gemaakt worden. Als laatste moet er onderzoek naar het effect van collectivistische en individualistische samenlevingen op sociale controle en de invloed op IPG en PD.

Samenvattend geeft dit onderzoek een nieuw perspectief op het beleid ter preventie van PD. Het bevestigt het beeld dat er nog veel beter kan wat betreft het beleid in Nederland (Mellaard & Meijl, 2021), maar het geeft ook nieuwe inzichten in hoe het beter kan. Hopelijk is dit onderzoek een waardevolle toevoeging aan de wetenschappelijke literatuur en biedt het een basis voor de ontwikkeling van nieuw beleid. Het onderzoek benadrukt het belang van integraliteit, reflectie en gender in het ontwikkelen en uitvoeren van beleid ter preventie van PD en geeft handvatten voor toekomstig onderzoek. Met holistisch preventiebeleid dat rekening houdt met alle kenmerken kan er een verschil in de theorie en de praktijk worden gemaakt.

Referenties

- Aarten, P. G. M., & Liem, M. C. A. (2022). *Een nieuwe typologie van partnerdoding* (p. 96). Universiteit Leiden. https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/governance-and-global-affairs/isga/sass-rapport-een-nieuwe-typologie-van-partnerdoding_def.pdf
- Aldrete, M., & Fernández-Ardèvol, M. (2024). Framing femicide in the news, a paradoxical story: A comprehensive analysis of thematic and episodic frames. *Crime, Media, Culture*, 20(3), 231-249. <https://doi.org/10.1177/17416590231199771>
- Atria. (2023, maart 9). *Waarom we femicide wegwijsen*. <https://atria.nl/nieuws-publicaties/geweld-tegen-vrouwen/waarom-we-femicide-wegwijsen/>
- AWARE. (2015). Databank effectieve interventies huiselijk en seksueel geweld., Databank Effectieve sociale interventies Utrecht, Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2022-12/Methodebeschrijving%20AWARE.pdf>
- Bakker, H., & Storms, O. (2022). *Factsheet De Meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld*. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/meldcode-vermoedens-eengerelateerd-geweld-0>
- Belleman, S., & Boldewijn, W. (z.d.). *Zij is van mij*. <https://podcastluisteren.nl/pod/Zij-is-van-mij>
- Bouma, S. (2023). *Werk als oplossing?: Narratieven over de waarde van werk ter preventie van en herstel na partnergeweld*. Suzanne Bouma.
- Bouma, S., Berry, D., & Römkens, R. (2021). *Financiële (on)afhankelijkheid van vrouwen en partnergeweld: Wat is het verband?* Atria. https://prod-cdn.atrion.nl/wp-content/uploads/2021/02/05110322/Rapport_Financieel-onafhankelijkheid-en-partnergeweld.-Wat-is-het-verband-.pdf
- Bouma, S., & Walz, G. (2023). *Naar een gendersensitieve aanpak van partnergeweld. Gemeentelijke perspectieven*. College voor de Rechten van de Mens. <https://publicaties.mensenrechten.nl/file/964e101c-cd9c-cd87-243a-f9e97d48041e.pdf>
- Bradbury-Jones, C., Appleton, J. V., Clark, M., & Paavilainen, E. (2019). A Profile of Gender-Based Violence Research in Europe: Findings From a Focused Mapping Review and Synthesis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(4), 470-483. <https://doi.org/10.1177/1524838017719234>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Burrell, S. R., Ruxton, S., & Westmarland, N. (2019). *Changing Gender Norms: Engaging with Men and Boys*.
- Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M., & Sturup, J. (2016). Differentiating Intimate Partner Homicide From Other Homicide: A Swedish Population-Based Study of Perpetrator, Victim, and Incident Characteristics. *Psychology of Violence*, 7. <https://doi.org/10.1037/vio0000059>
- Campbell, J. C., Glass, N., Sharps, P. W., Laughon, K., & Bloom, T. (2007). Intimate Partner Homicide: Review and Implications of Research and Policy. *Trauma, Violence, & Abuse*, 8(3), 246-269. <https://doi.org/10.1177/1524838007303505>
- Castro López, A., Lila, M., Wemrell, M., & Gracia, E. (2024a). Professional's Views on the 'Nordic Paradox' in a Low Intimate Partner Violence Prevalence Country. *The Spanish journal of psychology*, 27, e13. <https://doi.org/10.1017/SJP.2024.14>
- Castro López, A., Lila, M., Wemrell, M., & Gracia, E. (2024b). Professional's Views on the 'Nordic Paradox' in a Low Intimate Partner Violence Prevalence Country. *The Spanish journal of psychology*, 27, e13. <https://doi.org/10.1017/SJP.2024.14>

- Comas-d'Argemir, D. (2015). News of partner femicides: The shift from private issue to public problem. *European Journal of Communication*, 30, 121-136. <https://doi.org/10.1177/0267323114544865>
- Dobash, R. E., Dobash, R. P., & Cavanagh, K. (2009). "Out of the Blue": Men Who Murder an Intimate Partner. *Feminist Criminology*, 4(3), 194-225. <https://doi.org/10.1177/1557085109332668>
- E.I.G.E. (2021). *Defining and identifying femicide: A literature review*. Publications Office of the European Union.
- E.I.G.E. (2022). *Gender Equality Index*. EIGE. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/SE>
- EIGE. (2023). *Understanding psychological violence against women: The need for harmonised definitions and data in the EU*. Publications Office of the European Union.
- Godwaldt, B. (2023). *Aanpak femicide Twaalf concrete actiepunten om femicide terug te dringen*. <https://www.valente.nl/wp-content/uploads/2023/05/Barbara-Godwaldt-Aanpakplan-Femicide.pdf>
- Goicolea, I., Bäckström, H., Lauri, M., Carbin, M., & Linander, I. (2023). Daring to ask about violence? A critical examination of social services' policies on asking about gender-based violence. *Journal of Gender-Based Violence*, 7(3), 467-482. <https://doi.org/10.1332/239868021X16903817520612>
- Graham, L. M., Macy, R. J., Rizo, C. F., & Martin, S. L. (2022). Explanatory Theories of Intimate Partner Homicide Perpetration: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(2), 408-427. <https://doi.org/10.1177/1524838020953800>
- Gregoratto, F. (2017). Why Love Kills: Power, Gender Dichotomy, and Romantic Femicide. *Hypatia*, 32(1), 135-151. Cambridge Core. <https://doi.org/10.1111/hypa.12308>
- Habermas, J., 1929-. (1981). *The theory of communicative action* (3rd corr. ed). Beacon Press; WorldCat.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative health research*, 15, 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Janssen, J., Ten Voorde, J., Houben, F., & Verheijen, G. (2021). Deelneming bij eengerelateerd geweld. *PROCES*, 100(6), 361-370. <https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762021100006003>
- Johnson, H., Eriksson, L., Mazerolle, P., & Wortley, R. (2019). Intimate Femicide: The Role of Coercive Control. *Feminist Criminology*, 14(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/1557085117701574>
- Kimmel, M. S. (2002). "Gender Symmetry" in Domestic Violence: A Substantive and Methodological Research Review. *Violence Against Women*, 8(11), 1332-1363. <https://doi.org/10.1177/107780102237407>
- Kivivuori, J., Liem, M., & Markwalder, N. (2024). European Homicide Monitor: Research, New Developments, and Future. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 40(3), 431-445. <https://doi.org/10.1177/10439862241253386>
- Kunneman, H. (2021, juni 22). *Professionals oefenen altijd macht uit* [Movisie]. <https://www.movisie.nl/artikel/professionals-oefenen-altijd-macht-uit>
- López-Ossorio, J., González, J., Loinaz, I., Martínez, A., & Pineda, D. (2020). Intimate Partner Homicide Risk Assessment by Police in Spain: The Dual Protocol VPR5.0-H. *Psychosocial Intervention*, 27, 175-183. <https://doi.org/10.5093/pi2020a16>
- Matias, A., Gonçalves, M., Soeiro, C., & Matos, M. (2020). Intimate partner homicide: A meta-analysis of risk factors. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101358. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101358>
- Mellaard, A., & Meijl, T. van. (2021). Domestic violence policies in the Netherlands: A regime

- of deficiency. *Anthropological Theory*, 21(4), 437-459. <https://doi.org/10.1177/1463499620958857>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (z.d.). *Huiselijk Geweld Organisaties*. huiselijkgeweld.nl. <https://www.huiselijkgeweld.nl/organisaties>
- Ministerio de Sanidad. (2013). *NATIONAL STRATEGY FOR THE ERADICATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN*. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/planActuacion/estrategiaNacional/docs/Estrategia_Nacional_Ingles.pdf
- Ministry of Employment. (2022). *Sweden's work to combat men's violence against women*. Ministry of Employment. <https://www.government.se/contentassets/9f4260f9e1724682aada19ba2dff181c/informationmaterial-swedens-work-to-combat-mens-violence-against-women-003.pdf>
- Monckton Smith, J., & Haile, S. (2022). *Theory of change stalking response project*. <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-UNDAF-Companion-Pieces-7-Theory-of-Change.pdf>
- Movisie. (2024, mei 24). *Nieuw actieplan om vrouwenmoord te voorkomen is hard nodig*. <https://www.movisie.nl/artikel/nieuw-actieplan-om-vrouwenmoord-te-voorkomen-hard-nodig>
- Over het AcVZ*. (z.d.). Amsterdam.nl. <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/overige/acvz/over-acvz/>
- Palma-Solis, M., Vives-Cases, C., & Álvarez-Dardet, C. (2008). Gender Progress and Government Expenditure as Determinants of Femicide. *Annals of Epidemiology*, 18(4), 322-329. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2007.11.007>
- Pereira, M. E., Azeredo, A., Moreira, D., Brandão, I., & Almeida, F. (2020). Personality characteristics of victims of intimate partner violence: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 52, 101423. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101423>
- Permanyer, I., & Gomez-Casillas, A. (2020). Is the 'Nordic Paradox' an illusion? Measuring intimate partner violence against women in Europe. *International Journal of Public Health*, 65(7), 1169-1179. <https://doi.org/10.1007/s00038-020-01457-5>
- Reis, C., & Meyer, S. R. (2024). Understudied and underaddressed: Femicide, an extreme form of violence against women and girls. *PLOS Medicine*, 21(1), e1004336. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1004336>
- Rijksoverheid. (z.d.-a). *Huiselijk Geweld Organisaties*. rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/aanpak-huiselijk-geweld>
- Rijksoverheid. (z.d.-b). *Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling*. Rijksoverheid. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>
- Rijksoverheid. (2024). *STOP FEMICIDE! Plan van aanpak om dodelijk geweld tegen vrouwen en meisjes door (ex-) partner of familie te voorkomen*. Rijksoverheid. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK EwjhhYitivWGAXVHhP0HHboGBLUQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tweedekamer.nl%2Fdownloads%2Fdocument%3Fid%3D2024D23613&usg=AOvVaw2qSH13EXZk8ouvz_Uqvg3p&opi=89978449
- Ruiz-Pérez, I., Escribà-Agüir, V., Montero-Piñar, I., Vives-Cases, C., & Rodríguez-Barranco, M. (2017). Prevalence of intimate partner violence in Spain: A national cross-sectional survey in primary care. *Atención Primaria*, 49(2), 93-101. <https://doi.org/10.1016/j.aprim.2016.03.006>
- Santoniccolo, F., Trombetta, T., Paradiso, M. N., & Rollè, L. (2023). Gender and Media Representations: A Review of the Literature on Gender Stereotypes, Objectification and Sexualization. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(10), 5770. <https://doi.org/10.3390/ijerph20105770>

- Santos-Hermoso, J., González-Álvarez, J. L., Alcázar-Córcoles, M. Á., & Carbonell-Vayá, E. J. (2022). Intimate Partner Homicide Against Women Typology: Risk Factor Interaction in Spain. *European Journal on Criminal Policy and Research*. <https://doi.org/10.1007/s10610-022-09517-7>
- Sela-Shayovitz, R. (2018). 'She knew he would murder her': The role of the media in the reconstruction of intimate femicide. *Journal of Comparative Social Work*, 13(1), 11-34. <https://doi.org/10.31265/jcsw.v13i1.157>
- Stöckl, H., Devries, K., Rotstein, A., Abrahams, N., Campbell, J., Watts, C., & Moreno, C. G. (2013). The global prevalence of intimate partner homicide: A systematic review. *The Lancet*, 382(9895), 859-865. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61030-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61030-2)
- Strid, S., Ekbrand, H., Westerstrand, J., & Carsbring, A. (2023). Mäns våld mot kvinnor i det jämställda Sverige: Resultat från en prevalensstudie. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 47(2-3), 130-151. <https://doi.org/10.18261/tfk.47.2.7>
- UNODC. (2019). *Global study on homicide: Gender-related killing of women and girls*. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_5.pdf
- van Esch, C. (2023, januari 26). *Golf van vrouwenmoorden jaagt schokgolf door Spanje, regering slaat alarm*. <https://www.demorgen.be/nieuws/golf-van-vrouwenmoorden-jaagt-schokgolf-door-spanje-regering-slaat-alarm~b2385f56/>
- Veilig Thuis. (2023, maart 7). *Stop Femicide! #nietéénmeer*. <https://veiligthuisgm.nl/stop-femicide-nieteenmeer>
- Vignola-Lévesque, C., & Léveillé, S. (2022). Intimate Partner Violence and Intimate Partner Homicide: Development of a Typology Based on Psychosocial Characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(17-18), NP15874-NP15898. <https://doi.org/10.1177/08862605211021989>
- VNG. (2022). *Proef met extra bescherming voor slachtoffers van ernstige stalking en huiselijk geweld*. VNG. https://vng.nl/sites/default/files/2023-11/factsheet_pilot_slachtofferdevice_professionals.pdf
- Walby, S., & Towers, J. (2018). Untangling the concept of coercive control: Theorizing domestic violent crime. *Criminology & Criminal Justice*, 18(1), 7-28. <https://doi.org/10.1177/1748895817743541>
- Weil, S., Corradi, C., & Naudi, M. (2018). *Femicide across Europe: Theory, research and prevention*. Bristol University Press; JSTOR. <https://doi.org/10.2307/j.ctv8xnfq2>
- Wemrell, M. (2023). Stories of Backlash in Interviews With Survivors of Intimate Partner Violence Against Women in Sweden. *Violence Against Women*, 29(2), 154-184. <https://doi.org/10.1177/10778012221088312>
- World Health Organization. (2012). *Understanding and addressing violence against women: Intimate partner violence*. World Health Organization.

Bijlagen

Bijlage 1: Ethics review

On January 25, 2024 I, Lars, Bolwerk, performed an ethics review of the study 'Preventie van Partnerdoding' based on the guidelines of the Research Ethics Review Committee of the Faculty of Social Sciences. I declare that the research conforms to the guidelines and does not require further review by the Committee. Self-check number: 2024-1-24-108.

Bijlage 2: Documenten met links.

Land	Auteur	Jaar	Soort document	Link document
Nederland	Verwey-Jonker Instituut	2023	Beleidsdocument	220520_Huiselijk-geweld-een-complex-en-hardnekkig-probleem.pdf (verwey-jonker.nl)
	Movisie	2023	Beleidsdocument	https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2023-12/Kenniskaart%20%28ex%29partnergeweld.pdf
	EenVandaag	2022	Journalistiek stuk	Alerter zijn op psychisch geweld kan volgens deskundigen helpen om partnerdoding te voorkomen - EenVandaag (avrotros.nl)
	UvA	2023	Journalistiek stuk	https://www.uva.nl/content/nieuws/nieuwsberichten/2023/12/ervaring-slachtoffers-partnergeweld-staat-haaks-op-hoe-beleidsmakers-denken-over-de-oplossing.html?origin=C7qo0vSuQiCeMfPYaosIew
	Atria	2023	Journalistiek stuk	Waarom we femicide wegwuiven Geweld tegen vrouwen (atria.nl)
Spanje	Ministerio de Igualdad	2024	Beleidsdocument	https://rm.coe.int/grevio-inf-2024-1-spain-1st-thematic-evaluation-round-eng/1680ac0c38
	Ruiz-Pérez et al.	2017	Wetenschappelijk onderzoek	Prevalence of intimate partner violence in Spain: A national cross-sectional survey in primary care - ScienceDirect
	Pineda et al.	2022	Wetenschappelijk onderzoek	https://journals.copmadrid.org/pi/archivos/1132_0559_inter_32_1_0043.pdf
	Viñas-Racionero	2023	Wetenschappelijk onderzoek	https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-023-00628-1
Zweden	CBS	2023	Journalistiek stuk	Spanish officials to hold crisis meeting as 40th gender-based murder comes amid backlash over sexism - CBS News
	Arbetsmarknadsdepartementet	2024	Beleidsdocument	Government invests SEK 600 million to combat intimate partner and honour-based violence - Government.se
	Arbetsmarknadsdepartementet	2024	Beleidsdocument	https://www.government.se/articles/2024/03/time-to-step-up-efforts-to-combat-violence-and-promote-gender-equality/
	Victim support Sweden	2023	Beleidsdocument	https://rm.coe.int/shadow-report-by-victim-support-sweden-2023-first-thematic-evaluation-/1680ad4f75
	Wemrell	2022	Wetenschappelijk onderzoek	https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10778012221088312

Wemrell et al.	2021	Wetenschappelijk onderzoek	https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1708650/FULLTEXT01.pdf
Caman et al.	2022	Wetenschappelijk onderzoek	Frontiers Mental Disorders and Intimate Partner Femicide: Clinical Characteristics in Perpetrators of Intimate Partner Femicide and Male-to-Male Homicide (frontiersin.org)
BBC	2021	Journalistiek stuk	https://www.bbc.com/news/world-europe-56977771
Swedish Gender Equality Agency	2022	Journalistiek stuk	Sub-goal 6: Men's violence against women must end Swedish Gender Equality Agency
